

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ І ПІДГОТОВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ
«Українська мова як іноземна»
для студентів 3 року денної форми навчання усіх спеціальностей
Рівень вищої освіти: бакалавр

ОДЕСА – 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

з організації самостійної роботи студентів і підготовки
до практичних занять з дисципліни
«Українська мова як іноземна»
для студентів 3 курсу денної форми навчання усіх спеціальностей
Рівень вищої освіти: бакалавр

«Затверджено»
на засіданні кафедри українознавства
та соціальних наук

протокол № 9 від 2 травня 2019 р.

Зав. кафедри _____ Бубнов І.В.

«Узгоджено»
Декан по роботі
з іноземними студентами

_____ (О.Г. Владимірова)

„___” _____ 20___ року

«Затверджено»
на засіданні методичної комісії
факультету комп'ютерних наук,
управління та адміністрування

протокол № _____ від _____
2019 р.

Декан _____ Л.Б.Коваленко

ОДЕСА – 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
І ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ
«УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА»

«Затверджено»
на засіданні методичної комісії
факультету комп'ютерних наук, управління та адміністрування
протокол № _____ від _____ 2019 р.

ОДЕСА – 2019

Методичні вказівки з організації самостійної роботи студентів і підготовки до практичних занять з дисципліни «Українська мова як іноземна» для студентів 3 курсу денної форми навчання усіх спеціальностей. Рівень вищої освіти: бакалавр: Електронна версія. – Одеса: ОДЕКУ, 2019. – 58 с.

Укладач: ст.викл. Мирошніченко М.І.

Зміст

Вступ.....	6
1. Загальна частина.....	6
1.1 Мета і завдання курсу.....	6
2. Перелік тем практичних занять.....	8
3. Тексти і завдання до практичних занять.....	15
4. Організація самостійної роботи студентів.....	46
4.1. Загальні повчання.....	46
4.2. Рекомендації щодо виконання індивідуального завдання.....	46
5. Організація поточного та підсумкового контролю знань студентів.....	50
6. Список рекомендованої літератури та навчально-методичного забезпечення.....	56
6.1 Основна література.....	56
6.2 Додаткова література.....	57
6.3 Словники.....	58
6.4 Інформаційні ресурси.....	58

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Українська мова як іноземна» впроваджена у вищих навчальних закладах з метою підвищення якості підготовки фахівців із зарубіжних країн.

Вивчення мови для іноземних студентів, які навчаються в Україні, є підґрунтям професійної підготовки за обраною спеціальністю, а сама мова — засобом отримання освіти.

Пропоновані методичні вказівки адресовані студентам-іноземцям, які вивчають українську мову третій рік і володіють азами граматики та культури мовлення.

Мета курсу полягає у формуванні високого рівня мовної компетентності у розмовно-побутовій, професійній і науковій сферах комунікації; підвищенні загальнокультурного та інтелектуального рівнів особистості.

Структура методичних вказівок продумана та вмотивована потребами навчального процесу. Кожне заняття побудовано за такою схемою:

- тестові завдання;
- текст із граматичними завданнями;
- запитання до тексту;
- документ;
- розмовна тема.

розвиток мовної, мовленнєвої та комунікативної компетенцій, необхідних для продукування та використання української мови у сферах ситуативного та професійного спілкування в усній і писемній формах.

Основними завданнями методичних вказівок є:

- вибудувати у студентів мовленнєві уміння і навички;
- сприяти засвоєнню норм літературної мови як основи культури усного й писемного спілкування;
- спонукати студентів відтворювати і створювати тексти залежно від комунікативної ситуації;
- сформувані вміння правильно і логічно висловлювати свої думки в різностильовій комунікації.

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1.1 Мета і завдання курсу

Основною **метою** запропонованого **курсу** є формування цілісної системи знань студентів про мову, збагачення словникового запасу іноземців, розвиток усного й писемного, монологічного та діалогічного мовлення, удосконалення вмінь та навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, аудіювання та говоріння) науково-навчальної та соціально-культурної сфери спілкування.

Головна комунікативна **мета навчання** — практичне оволодіння українською мовою на тому рівні, який забезпечить мовленнєву діяльність студентів в актуальних для них сферах спілкування, готовність до активної

участі в навчальному процесі на всіх етапах навчання у вищому навчальному закладі.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Українська мова як іноземна» є:

- вивчення комунікативних потреб різних категорій іноземців відповідно до різних моделей мовного навчання та мовної ситуації, що склалася в Україні;
- засвоєння іноземцями мовних і мовленнєвих знань, формування вмій і навичок комунікативно доцільно користуватися засобами мови в процесі спілкування;
- формування в іноземців умінь і навичок самостійної навчальної діяльності, вмій навчатися вчитися, вдосконалювати когнітивно-операційний компонент мовленнєвої діяльності як засіб усебічного розвитку особистості;
- становлення гуманістичного світогляду, формування умінь міжкультурного спілкування, виховання толерантного ставлення до представників інших культур та релігійних переконань;
- виховання поваги до українського народу, української культури;
- формування вмій критичного осмислення соціальних проблем, усвідомлення життєвих цінностей.

Головні завдання вивчення дисципліни:

Відповідно до поставлених завдань навчання української мови повинно забезпечити мовленнєву діяльність студентів у сфері професійного і ділового спілкування, а також у сфері побутового і культурного спілкування.

Відповідно до Стандарту з української мови як іноземної (І Середній рівень B1) та Концепції мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України студенти повинні:

знати:

- основні правила українського правопису;
- граматичні категорії різних частин мови;
- особливості українського словотвору;
- значення та функціонування службових частин мови;
- будову різних типів речень;
- способи вираження логіко-сміслових і суб'єктно-предикативних відношень у реченні;

вміти:

- самостійно продукувати зв'язні, логічні висловлювання відповідно до запропонованої теми і комунікативної ситуації;

- будувати монологічні висловлювання репродуктивного типу на основі прослуханого чи прочитаного тексту різної формально-змістової структури і комунікативної спрямованості;
- ініціювати діалог, висловлювати свій комунікативний намір у мовленнєвих ситуаціях, актуальних для цього рівня володіння мовою.
- здійснювати мовленнєве спілкування в усній і письмовій формах у межах актуальної для I сертифікаційного рівня тематики,
- правильно вживати лексичні одиниці української літературної мови відповідно до мети та завдань спілкування у сфері професійної діяльності;
- користуватися різними типами словників – енциклопедичними, тлумачними, перекладними – двомовними й одномовними, фразеологічними, словниками українського літературного слововживання тощо.

набути компетенцій:

- орієнтуватися й реалізовувати свої основні комунікативні наміри в різних ситуаціях спілкування;
- сприймати на слух інформацію, яка міститься в монологічному висловлюванні;
- розуміти інформацію, яка міститься в тексті, із достатньою повнотою, точністю і глибиною;
- інтерпретувати інформацію, викладену в тексті, висновки й оцінки автора;
- будувати письмове монологічне висловлювання продуктивного характеру на запропоновану тему відповідно до заданої комунікативної ситуації.

2. ПЕРЕЛІК ТЕМ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНИЙ ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1 (I СЕМЕСТР)

Практичне заняття № 1

Вираження зв'язку в середині речення і між реченнями.

План:

1. Просте і складне речення зі сполучниками *і(все ж, однак); і...і; ні...ні* для вираження одночасності і послідовності дій, причинно-наслідкових і допустових відношень.

2. Наукова професійна сфера. Формування вмінь і навичок оглядового читання (загальне уявлення про тему і коло питань, що розглядаються в тексті за фахом).

Практичне заняття № 2

Вираження зв'язку в середині речення і між реченнями.

План:

1. Способи зв'язку для вираження протиставлення в простому і складному реченні.
2. Диференціація сполучників *а, між, тим, але, однак, зате* за значенням: зіставленням, невідповідність, протиставлення.
3. **Соціально-культурна сфера.** Формування вмінь і навичок гнучкого навчального читання художніх творів за темою: «Український національний характер (на матеріалі фрагментів творів українських письменників ХІХ-ХХ століття)».

Практичне заняття № 3

Вираження зв'язку в середині речення і між реченнями.

План:

1. Структура простого й складного речення зі сполучниками *то..., то....* Значення і стилістичне забарвлення цих сполучників.
2. **Суспільно-політична сфера.** Формування вмінь і навичок оглядового читання (економічні новини України та світу).

Практичне заняття № 4

Вираження зв'язку в середині речення і між реченнями.

План:

1. Складне речення з єднальними сполучниками *і(й), та, ні-ні, як..., так і ..., не тільки..., але й...* і словами *(і) причому; і це; тим самим; і крім того; тим паче, що; окрім того, що.*
2. Диференціація єднальних слів за значенням: коментувальне, результативне, причинове. Стилiстична приналежність цих речень, їх роль у побудові складного синтаксичного цілого.
3. **Науково-професійна сфера.** Розвиток умінь смислового аналізу структури наукового тексту, виділення основних структурно-змістовних блоків тексту, компресії текстової інформації.

Практичне заняття № 5

Вираження зв'язку в середині речення і між реченнями.

План:

1. Речення зі словами і словосполученнями у функції сполучників зі значенням уточнення: *наприклад, для прикладу, зокрема, особливо, головне, головним чином.*

2. Соціально-культурна сфера. Формування вмінь і навичок гнучкого ознайомчого читання художніх творів за темою: «Український національний характер (на матеріалі фрагментів творів українських письменників XIX-XX століття)».

Практичне заняття № 6

Вираження зв'язку в середині речення і між реченнями.

План:

1. Речення зі вставними словами, словосполученнями і реченнями, що коментують висловлювання (*безумовно, таким чином*).

2. Суспільно-політична сфера. Формування вмінь і навичок оглядового читання газетних матеріалів (політичні новини України та світу).

Практичне заняття № 7

Вираження зв'язку в середині речення і між реченнями.

План:

1. Групи вставних слів і словосполучень за значенням, їх стилістичне забарвлення і роль у побудові складного синтаксичного цілого.

2. Соціально-культурна сфера. Формування вмінь і навичок гнучкого пошукового читання художніх творів за темою: «Український національний характер (на матеріалі фрагментів творів українських письменників XIX-XX століття)».

Практичне заняття № 8

Уточнювальні конструкції в реченнях

План:

1. Способи введення в речення прикладок та інших уточнювальних конструкцій; спосіб поширення уточнювальних конструкцій і засоби їх виділення з-поміж однорідних членів речення.

2. Науково-професійна сфера. Формування вмінь і навичок усного мовлення (усне передавання текстової інформації за допомогою синтаксичних і семантичних засобів зв'язку, навчання написання індикативного реферату).

Практичне заняття № 9

Вираження зв'язку між частинами складного речення.

План:

1. Вираження послідовної та однорідної підрядності між частинами складного речення.

2. Соціально-культурна сфера. Формування вмінь і навичок писемного мовлення: відображення подальшої інформації художнього твору (опис зовнішності і характеру людини).

Практичне заняття № 10

Вираження зв'язку між частинами складного речення.

План:

1. Складне речення з супідрядністю і послідовною підрядністю.

2.Офіційно-ділова сфера. Класифікація документів. Вимоги до тексту документа. Знайомство з основними документами українського діловодства (заява, види заяв, пояснювальна записка).

Практичне заняття № 11

Позначення зв'язку між реченнями

План:

1. Складне синтаксичне ціле (ССЦ), де речення об'єднуються в текст за допомогою сполучників, часток, вставних і модальних слів.

2. Суспільно-політична сфера. Формування вмінь і навичок діалогічного мовлення на основі прочитаного суспільно-політичного тексту.

Практичне заняття № 12

Позначення зв'язку між реченнями

План:

1. ССЦ, у якому окремі речення поєднуються в текст за допомогою анафоричних займенників, займенникових прислівників і прийменниково-займенникових сполук.

2. Науково-професійна сфера. Формування вмінь і навичок письмового передавання тексту та складання анотації наукового тексту.

Практичне заняття № 13

Позначення зв'язку між реченнями

План:

1. ССЦ, у якому окремі речення поєднуються в текст за допомогою прикметників і дієприкметників, що вказують за зв'язок із попереднім і наступним текстом.

2. **Офіційно-ділова сфера.** Написання документів (заява, пояснювальна записка).

Практичні заняття № 14, 15

Позначення зв'язку між реченнями

План:

1. ССЦ, у якому окремі речення поєднуються в текст за допомогою повнозначних слів у ролі повторів, синонімів, антонімів.

2. Семантичний зв'язок між реченнями за відсутності формальних засобів зв'язку.

3. **Соціально-культурна сфера.** Формування вмінь і навичок діалогічного мовлення (на матеріалі соціально-культурних, естетичних та морально-етичних проблем сучасності).

ПРАКТИЧНИЙ ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2 (II СЕМЕСТР)

Практичне заняття № 1

Вираження модальних відношень. Засоби, що вказують на об'єктивну та суб'єктивну оцінку інформації.

План:

1. Лексичні засоби об'єктивної оцінки висловлювання: *природно, звичайно, безумовно, наявно, певно, напевно, цілком, ймовірно, дійсно, справді; дослідження показали, встановлено, можна припустити, як відомо* та інші.

2. **Науково-професійна сфера.** Формування вмінь і навичок реферативного читання наукового тексту за спеціальністю студента. Подальший розвиток умінь компресії і трансформації змісту наукового тексту.

Практичне заняття № 2

Вираження модальних відношень. Засоби, що вказують на об'єктивну та суб'єктивну оцінку інформації.

План:

1. Лексичні засоби суб'єктивної оцінки висловлювання: *здається; вважаю; думаю, що; на мій погляд; на думку (когось), за словами (кого)* та ін.

2. **Соціально-культурна сфера.** Формування вмінь і навичок гнучкого читання художніх творів на тему: «Традиції та звичаї українського народу (на

матеріалі текстів соціально-культурної тематики та творів українських письменників)».

Практичне заняття № 3

Вираження модальних відношень. Засоби, що вказують на спосіб представлення факту чи об'єкта

План:

1. Вказівка на підставу або джерело висловлювання: *на підставі чого, як видно із чого, як показано де, враховуючи, що, згідно з чим, відповідно до чого, відповідним чином* та ін.

2. **Суспільно-політична сфера.** Формування навичок аудіювання (інформаційні телевізійні програми економічного характеру).

Практичні заняття № 4, 5

Вираження модальних відношень. Засоби, що вказують на спосіб представлення факту чи об'єкта

План:

1. Представлення об'єкту з точки зору типовості, конкретності тощо: *з одного боку, власне кажучи, як правило, по суті, взагалі* та ін.

2. **Науково-професійна сфера.** Навчання усного та письмового реферування наукового тексту з використання структурних і композиційних засобів зв'язку, а також оцінних засобів і аргументації.

Практичне заняття № 6

Вираження модальних відношень. Засоби, що встановлюють логічні відношення між висловлюваннями

План:

1. Логічні відношення висновку: *а, отже, таким чином, у зв'язку з цим, так що, із цього виходить те, що, перейдемо до висновку* та ін.

2. **Соціально-культурна сфера.** Формування вмінь і навичок усного мовлення (розповідь про події, що зображуються у творі (на матеріалі текстів соціально-культурної тематики та творів українських письменників).

Практичне заняття № 7

Вираження модальних відношень. Засоби, що встановлюють логічні відношення між висловлюваннями

План:

1. Відношення логічного аргументу: *але, теж, адже, бо* та ін.

2. **Суспільно-політична сфера.** Формування вмінь і навичок діалогічного мовлення на матеріалі прослуханого аудіотексту.

Практичне заняття № 8

Засоби зв'язку речень і частин тексту

План:

1. **Структурні засоби зв'язку:** особові, присвійні, вказівні займенники і зворотний займенник *себе*.

2. **Офіційно-ділова сфера.** Знайомство з основними документами українського діловодства (автобіографія).

Практичне заняття № 9

Засоби зв'язку речень і частин тексту

План:

1. **Структурні засоби зв'язку:** займенникові прислівники *так, тоді, сюди, там*; прикметники, дієприкметники і числівники (у тому числі субстантивовані): *останні, вищезгадане, обидва, перший, другий, вказаний, згаданий, інші, обидва*.

2. **Офіційно-ділова сфера.** Знайомство з основними документами українського діловодства (резюме).

Практичне заняття № 10

Засоби зв'язку речень і частин тексту

План:

1. **Структурні засоби зв'язку:** повтор як засіб міжфразового зв'язку.

2. **Офіційно-ділова сфера.** Формування навичок писемного мовлення (резюме).

Практичне заняття № 11

Засоби зв'язку речень і частин тексту. Композиційні засоби зв'язку.

План:

1. Приєднання окремих частин висловлювання із зазначенням відношення даного висловлювання до дальшого або попереднього: *по-перше, по-друге, (і)нарешті, в першу чергу; почнемо, зупинімося на ..., насамперед, перейдімо до питання, постає питання, на закінчення, все це; крім цього, одночасно з цим*.

2. Офіційно-ділова сфера. Формування навичок писемного мовлення (автобіографія).

Практичне заняття № 12

Засоби зв'язку речень і частин тексту. Композиційні засоби зв'язку.

План:

1. Засоби введення ілюстративного матеріалу: *наприклад, так наприклад, проілюструємо.*

2. **Науково-професійна сфера.** Навчання усного та письмового реферування наукового тексту з використання структурних і композиційних засобів зв'язку, а також оцінних засобів і аргументації.

Практичне заняття № 13

Засоби зв'язку речень і частин тексту. Введення коментарів.

План:

1. Коментарі уточнення, роз'яснення: *точніше, іншими словами; зрозуміло, мається на увазі; по суті; справа в тому, що;*

2. **Науково-професійна сфера.** Формування вмінь і навичок реферативного читання наукового тексту за спеціальністю студента. Подальший розвиток умінь компресії і трансформації змісту наукового тексту.

Практичні заняття № 14, 15

Засоби зв'язку речень і частин тексту. Введення коментарів.

План:

1. Посилання на джерело інформації: *вище (нижче) наведені, як уже вказувалось (вказано) де, як показують дані, за даними дослідження.*

2. **Офіційно-ділова сфера.** Формування навичок писемного мовлення (автобіографія, резюме).

3. ТЕКСТИ І ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

3.1. Спеціальності «Екологія», «Технології захисту навколишнього середовища»

Текст №1

Екологічна без(с)пека – основний чинник екологічно збалансованого розвитку України в XXI столітті

I. Екологічна безпека комплекс станів явищ (й,і) дій що забезпечують екологічний баланс на (З,з)емлі та (у,в) окремих її регіонах на рівні до якого фізично соціально/економічно технологічно (й,і) політично готове людство.

Для її досягнення здійснюють природо/охоронні та економічні заходи на різних державних рівнях.

Суб'єкти екологічної безпеки індивіди еко/системи суспільство держава біосфера. Об'єкти екологічної безпеки природні ресурси навколишнє середовище права матеріальні цінності духовні потреби особистості.

II. Сьогодні в Україні, мабуть, не знайдеться жодної людини, яку б не турбували такі екологічні проблеми: дефіцит чистої питної води; парниковий ефект і негативні зміни клімату; розростання озонової діри і вплив цього явища на біоту; демографічна проблема (зростання населення на 80-100 мільйонів щорічно, що спричинює голод, хвороби, смертність); вичерпання мінеральних і біологічних ресурсів; забруднення Світового океану, агросфери, атмосфери; загрози тероризму; загрози Інтернет-агресії (пропаганда насильства, розпусти, чужої нам ідеології, фальшивих цінностей тощо).

III. Сучасні соціологи і політологи, учені-аналітики стверджують, що на початку ХХІ ст. людство переживає новий, надзвичайно складний етап свого розвитку, коли загострилась низка планетарних проблем (демографічна, економічна, екологічна, етнічна, політична) і конче потрібно розробити міжнародну програму управління глобальною безпекою і ризиком, встановити допустимі межі різних ризиків ("граничних умов"), порушення яких спричинює глобальну загрозу життю людини і цивілізації.

Завдання до тексту

1. Визначте стиль і підстиль тексту.
2. Визначте, що виражає заголовок – тему чи основну думку.
3. Доберіть український відповідник до слова *дефіцит*.
4. Доберіть синонім до слів *навколишнє середовище*.
5. Назвіть термін до поданої дефініції: «Газоподібна оболонка Землі та деяких інших планет».
6. З II абзацу випишіть іменники II відміни чоловічого роду, поставте їх у Р.в. однини.
7. Виділене в III абзаці слово поставте в простій формі вищого ступеня порівняння прикметників.
8. З II абзацу випишіть числівниково-іменникове словосполучення. Запишіть його словами, поставте наголос.
9. У I абзаці вставте пропущені букви, розставте розділові знаки та виберіть із дужок правильне написання слів.
10. Зробіть бібліографічний опис джерела, звідки взято текст, використовуючи подані елементи бібліографії: Текст узято зі статті Ісаєнка

Текст №2

Україна: підтоплення, повені, паводки

I. Останнім часом (у,в)наслідок глобалічних змін клімату (а,у) циклічних періодів підняття (т,т) рівнів підземних вод та збільшення (н,н) кількості опадів надмірної зарегульованості річок водо/сховищами та ставками (з,с)корочення площ лісових насаджень не/задовільного функціонування (у,в) населених пунктах систем водо/відведення, значних (у,в)трат води (у,в) системах водо/постачання, вивіденням (із,зі,з) експлуатації шахт та кар'єрів шляхом затоплення гірничих виробок тощо. (В,у) Україні набули значного поширення процеси підтоплення земель.

II. Площі природного та техногенного підтоплення в окремі роки охоплюють до 13% території України. Підтоплення зазнають більш як 2 тис. міст, селищ і сільських населених пунктів з населенням до 16 млн. жителів.

Особливо загрозливого характеру процеси підтоплення набули в Херсонській, Миколаївській, Запорізькій, Дніпропетровській та деяких інших областях.

III. Одним із небезпечних проявів шкідливої дії вод для багатьох регіонів України залишаються також катастрофічні паводки та повені. Практично не існує жодної території, де б не відчувався їх негативний вплив. Великої шкоди від них зазнають гірські та передгірні райони Карпат. Часто потерпають від повеней також райони Полісся, придунайські землі. Населенню та економіці країни завдаються при цьому значні збитки.

IV. Про серйозність становища свідчить те, що навіть відбулися парламентські слухання на тему "Актуальні проблеми зрошення, підтоплення та повеней в Україні". Вони мають посприяти відновленню та ефективному застосуванню меліоративних систем, запобіганню підтоплення земель, шкідливої дії повеней і паводків та ліквідації їх наслідків.

Завдання до тексту

1. Визначте стиль і підстиль тексту.
2. Визначте типологічну будову тексту (опис, розповідь, роздум або поєднання цих типів мовлення).
3. Назвіть термін до поданої дефініції: "Певна територіальна одиниця район, область, зона), що вирізняється з-поміж інших таких же одиниць специфічними рисами (географічними, геологічними, етнографічними і т.ін.)".
4. Доберіть паронім до виділеного слова в IV абзаці.
5. Доберіть синонім до слова *глобальний*.
6. В останньому реченні тексту знайдіть лексичну помилку, запишіть зредагований варіант речення.

7. З III абзацу випишіть іменники II відміни чол.роду, поставте їх у формі Р.в. однини.

8. У II абзаці від виділених прикметників утворіть іменники – назви краю.

9. Виділені слова в III абзаці поставте в простій формі найвищого ступеня порівняння.

10. У I абзаці вставте пропущені букви, розставте розділові знаки та виберіть із дужок правильне написання слів.

11. Зробіть бібліографічний опис джерела, звідки взято текст, використовуючи подані елементи бібліографії: Валерій Пестушко, журнал "Географія та основи економіки в школі", № 3, 2007 рік, сторінка 18.

Текст №3

I. До актуальних проблем сьогодення що торкаються кожного жителя планети й від яких залежатиме майбутнє людства слід віднести проблеми екологічні. Як свідчать стародавні літописи ще близько 4 тис років тому (В,в)авілонський цар Хаммурапі а пізніше – китайські (і,й) монгольські імператори та європейські монархи (у,в)же дбали про збереження природи (і,й) видавали накази про охорону лісів трав'яного покриву степів водних джерел. Українська козацька старшина не/зважаючи на надзвичайне багатство нашої природи тих часів те/ж (у,в)болівала за збереження довкілля (і,й) видала низку наказів (й,і) документів про охорону (П,п)ридніпровських лісів і лук, заборону спалювання лісів, браконьєрства, хижацького винищення звірів та риби.

II. Першу глобальну екологічну кризу людство пережило ще в неоліті. У природі споконвіку мала місце взаємодія багатьох видів, які займали свою екологічну нішу. Коли якийсь вид стає монополістом, він швидко вичерпує ресурси своєї ніші й якщо не знайде нову екологічну нішу, його чекає екологічна криза та деградація. На початку неоліту людство винайшло лук, спис та інші знаряддя вбивства й дуже швидко, можливо, за кілька тисячоліть знищило мамонтів і решту великих тварин (свою основну їжу) майже на всій планеті й стало видом-монополістом. Так настала перша екологічна криза.

III. Кінець XXст. знаменується розвитком другої глобальної екологічної кризи, коли завдяки зростанню народонаселення та його активній виробничій діяльності в умовах надзвичайно низької екологічної свідомості практично вичерпані природні ресурси та можливості біосфери самовідновлюватися й самоочищуватися.

IV. Екологічна криза грізно нависла над усім світом, вона вже "схопила нас за горло". Спричинений екологічними, політичними помилками та серйозними екологічними прорахунками теперішній стан природного середовища України оцінюється фахівцями як критичний, коли вже неможливі його самовідновлення й самоочищення: відбувається активна деградація й небезпечне знищення останніх природних ресурсів.

Завдання до тексту

1. Визначте стиль і підстиль тексту.
2. Визначте типологічну будову тексту (опис, розповідь, роздум або поєднання цих типів мовлення).
3. Доберіть заголовки до тексту.
4. Назвіть термін до поданої дефініції: "Різка зміна звичайного стану речей; злам, загострення становища".
5. Доберіть синонім до слова *довкілля*.
6. До підкресленого слова в III абзаці доберіть паронім.
7. Випишіть із тексту словосполучення, до складу яких входить слово *екологічний*, визначте, які з них можна вважати термінами.
8. З IV абзацу випишіть іменники II відміни чол. роду, поставте їх у формі Р.в. однини.
9. Поставте виділений жирним шрифтом прикметник у I абзаці в просту форму найвищого ступеня порівняння, запишіть.
10. У I абзаці вставте пропущені букви, розставте розділові знаки та виберіть із дужок правильне написання слів.
11. Зробіть бібліографічний опис джерела, звідки взято текст, використовуючи подані елементи бібліографії: Текст узято з навчального посібника Салтовського О.І. "Основи соціальної екології", виданому в Києві видавництвом "Центр навчальної літератури" в 2004 році, сторінки 171-172.

3.2. Спеціальність «Комп'ютерні науки»

Текст №1

Інформатика

1. Сучасні ПК відкритої архітектури (побудовані, побудовано) за модульним принципом. 2. Можн(а,о) виділити три основн(і,их) модул(і,я) пристрої (в,вв)еде(н,нн)я інформації пристрої виведе(н,нн)я інформації системний блок. 3. На сучасних комп'ютерах стандартними пристроями введення інформації є клавіатура та маніпулятор позиціонування *курсор(а,у)* (миша), на портативних комп'ютерах (ноутбуках) замість миші використовують трекбол або сенсорну панель. 4. Стандартним пристроєм виводу інформації являється монітор. 5. На сьогодні широко (використовуються, використовують) монітори з електронно-променевою трубкою; на деяких комп'ютерах використовують монітори з рідких кристалів. 6. Основним пристроєм обробки інформації є центральний процесор *комп'ютер(а,у)*. 7. Швидкість операцій обчислення залежить від тактової частоти *процесор(а,у)*. 8. Тактову частоту вимірюють у мегагерцах. 9. В усіх комп'ютерах є також оперативна пам'ять – пристрій для нетривалого зберігання інформації. 10. Чим великий розмір пам'яті має комп'ютер, тим велика його потужність. 11. Пам'ять (вимірюється, вимірюють) в одиницях зберігання інформації – мегабайтах. 12. Інформація в оперативній пам'яті зберігається тільки безпосередньо під час роботи *комп'ютер(а,у)*, після вимкнення живлення ця інформація зникає. 13.

Проце(с,сс)ор пам..ят.. та де/які інші пристрої об..єднуют..ся (у,в) компот(и,е)рі за допомогою с(и,е)стемної або мат(и,е)ринс..кої плати. 14. Різні мат(и,е)ринські плати (розраховані, розраховано) на різні типи центральних проце(с,сс)орів, (в залежності від, залежно від) цього кажуть про архітектуру мат(и,е)ринської плати. 15. Подання зображення на монітор відбувається за допомогою особливої плати – відео/карти. 16. Можливос..ті різних відео/карт (не)однакові вони залежат.. від *обсяг(a,y)* пам..яті на відео/карті *чiнсет(a,y)* а також *інтер/фейс(a,y)* *засоб(a,y)* підключе(н,нн)я відео/карти до с(и,е)стемної плати. 17. (У,в)сі сучасні відео/карти мают.. інтер/фейс AGP карти з інтер/фейсом PCI застарілі сучасні комп..ютери ними (не/обладнуют..ся, не/обладнуют..).

Завдання до тексту

1. Визначте підстиль наукового стилю й письмово обґрунтуйте свій вибір.
 - А. Власне науковий.
 - Б. Науково-навчальний.
 - В. Науково-популярний.
 - Г. Професійно-виробничий.
2. Доберіть і запишіть заголовок до тексту.
3. Визначте, до якого типу мовлення належить науковий текст (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).
 - А. Науковий опис.
 - Б. Наукова розповідь.
 - В. Науковий роздум.
 - Г. Текст поєднує кілька типів мовлення.
4. Виберіть і запишіть відповідні варіанти слів із дужок у 1, 5, 11, 14, 17- у реченнях.
5. Знайдіть лексичну помилку в 4-му реченні й запишіть зредагований варіант речення.
6. До виділеного терміна з 14-го речення запишіть синонім.
7. Випишіть ужиті в тексті терміни-синоніми.8. Випишіть три приклади трикомпонентних термінів-словосполучень. Визначте, якими частинами мови вони виражені.
9. Трансформуйте 13-те речення так, щоб порядок слів був зворотним.
10. Від підкреслених слів (прикметників і прислівників) утворіть ступені порівняння: а) в 5-му реченні – складену форму найвищого ступеня порівняння; б) в 10-му реченні – просту форму вищого ступеня порівняння. Запишіть відновлені речення.
11. Поставте наголос у виділеному слові в словосполученні *подання зображення на монітор*.
12. Запишіть 2, 12, 16-17-те речення тексту, знімаючи риску, вибираючи потрібний варіант із дужок, уставляючи потрібні літери й пропущені розділові знаки.
13. Випишіть з тексту виділені курсивом іменники, вибираючи потрібний варіант закінчення (-а/-я або -у/-ю). Свій вибір обґрунтуйте письмово.

14. Зробіть бібліографічний опис джерела, звідки взято текст, використовуючи подані елементи бібліографії (Енциклопедія „Комп’ютер на щодень”. Автор О.П. Павлов. Київське видавництво „Довіра”. 2009. 145 сторінок).

Текст № 2

1. Розрізняють два основні (і,их) методи (а,и) створення (н,нн) графічних зображень (н,нн).. растровий (і,й) векторний. 2. Растрове зображення складається (з,із,зі) точок пікселів (ей,ів) відповідних кольорів (і,й) нагадує аркуш паперу (а,у) (у,в) клітинку на якому кожна клітинка зафарбована певним кольором. 3. Кожний растровий малюнок (складає, складається) з певної кількості точок на одній горизонталі та одній вертикалі, які характеризують розмір малюнка (а,у). 4. Наприклад, для операційної системи Windows типові розміри екрану (а,у) дисплея (я,ю) в пікселях можуть становити 640x480, 1024x768, 1280x1024. 5. Чим велика кількість пікселів міститься на екрані за одних і тих самих геометричних розмірів малюнка (а,у), тим висока якість відтворення малюнка (а,у). 6. Растрова графіка дає можливість одержати високу якість зображення, тому за її допомогою можна ефективно відтворювати реальні образи. 7. Растрові зображення (використовуються, використовують) для запису (а,у) фотографій, художніх репродукцій тощо. 8. Недолік растрової графіки – великі за обсягом файли для зберігання растрових зображень і зменшення якості зображення при збільшенні або зменшенні його розміру (а,у).

9. Векторні малюнки (будуються, будують) за допомогою математичного опису (а,у) простих об’єктів — ліній, кіл, з яких створюються складні. 10. Такі прості об’єкти (називають, називаються) графічними примітивами. 11. Перевагою векторної графіки являється те, що файли, у яких зберігаються векторні зображення, в 101 000 разів менші за обсягом, ніж файли, у яких зберігаються аналогічні растрові зображення. 12. У векторній графіці повністю використовують усі переваги роздільної здатності того конкретного пристрою (я,ю), на який виводиться малюнок. 13. При відтворенні (н,нн) векторного зображення (н,нн) пристрої виведення (н,нн) отримують.. вказівки намалювати об’єкт заданого (н,нн) розміру (а,у) використовуючи (и,і) відповідну роздільну здатність..т.. пристрою (я,ю).

Завдання до тексту

1. Визначте підстиль наукового стилю й письмово обґрунтуйте свій вибір.
 - А. Власне науковий.
 - Б. Науково-навчальний.
 - В. Науково-популярний.
 - Г. Професійно-виробничий.
2. Доберіть і запишіть заголовок до тексту.
3. Визначте, до якого типу мовлення належить науковий текст (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).

А. Науковий опис.

Б. Наукова розповідь.

В. Науковий роздум.

Г. Текст поєднує кілька типів мовлення.

4. Знайдіть речення в передостанньому абзаці, у якому допущено лексичну помилку. Запишіть зредагований варіант речення.

5. До виділених слів запишіть синоніми.

6. Знайдіть і випишіть з тексту антонімічні слова (див. 6-11-те речення).

7. Випишіть три приклади двокomпонентних термінів-словосполучень.

Визначте, якими частинами мови виражені компоненти цих термінів.

8. У 8-му і 13-му реченнях замініть недоречне вживання прийменника *при* з іменниками. Запишіть зредаговані варіанти частин речення.

9. Виберіть з дужок у 3-му, 7-му, 9-10-му реченнях доречну форму дієслова (речення не переписувати).

10. Від виділених курсивом прикметників утворіть і запишіть просту форму вищого ступеня порівняння.

11. Запишіть 1-2-ге і 13-те речення тексту, знімаючи риску, вибираючи потрібний варіант із дужок, уставляючи потрібні літери й пропущені розділові знаки.

12. Випишіть з тексту підкреслені іменники, вибираючи потрібний варіант закінчення (-а/-я або -у/-ю). Свій вибір обґрунтуйте письмово.

13. Запишіть числівникові словосполучення з 4-го й 11-го речень словами.

14. Зробіть бібліографічний опис джерела, звідки взято текст, використовуючи подані елементи бібліографії (Підручник Вембер В.П., Кузьмінської О.Г. „Інформатика” виданий у київському видавництві „Школяр” у 2009 році. 344 сторінки).

Текст № 3

1. Текст у цілому можна опрацьовувати за допомогою спеціального програмного засоб(а,у) — текстового редактор(а,у). 2. Розрізняють.. три гру(п,пп.)и програ(м,мм) підготовки (і,й) опрацював(н,нн)я текстових документів текстові редактори текстові проце(с,сс)ори та видавнич(і,и) системи. 3. Текстовими редакторами (називають, називаються) програми, призначені для створення та опрацювання різноманітних текстів. 4. (При використанні, під час використання) простих текстових редакторів тексти за допомогою комп'ютера подають у форматі текстових файлів із розширенням txt, які складаються тільки із символів, що належать до таблиці кодування. 5. Текст у файлах текстового формат(а,у) подається рядками. 6. Кожен рядок закінчується кодом кінця рядк(а,у). 7. Прикладом простих текстового редактор(а,у) є програма „Блокнот” із „Стандартних програм” операційної системи Windows. 8. Використовуючи потужніші *текстові редактори*, може змінюватися зовнішній вигляд текст(а,у). 9. Зокрема форматовувати символи, абзаци, сторінки, розділи, а також додавати до текст(а,у) інші об'єкти: малюнки,

діаграми, таблиці тощо. 10. Одним із таких процесорів є Microsoft Word, який часто називають коротко Word. 11. Файли, створені у Microsoft Word, найчастіше мають розширення doc. 12. Крім того, Word підтримує формат rtf, який використовується для імпорту(а,у) та експорту(а,у) документів, тому цей формат часто використовують для передавання текст(а,у) з однієї програми в іншу. 13. Текст що опрацю(о,ьо)вуєт..ся за допомогою текстового процесор(а,у), зберігаєт..ся (у,в) оперативній пам..яті але відображаєт..ся на екрані (у,в) робочому полі вікна. 14. Його можна уявити як поділе(н,нн)ий *на сторінки* рулон папер(а,у) довжина (і,й) ширина якого здебіл..шого не/дають.. можливіс..т.. повніс..тю спостерігати текст на екрані монітор(а,у). 15. Таким чином робоче поле програ(м,мм)и текстового процесор(а,у) можна (у,в)важати своєрідним «вікном» через яке користувач переглядає текст.

Завдання до тексту

1. Визначте підстиль наукового стилю й письмово обґрунтуйте свій вибір.
А. Власне науковий.
Б. Науково-навчальний.
В. Науково-популярний.
Г. Професійно-виробничий.
2. Доберіть і запишіть заголовок до тексту у формі питального речення.
3. Визначте, до якого типу мовлення належить науковий текст (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).
А. Науковий опис.
Б. Наукова розповідь.
В. Науковий роздум.
Г. Текст поєднує кілька типів мовлення.
4. Знайдіть і выпишіть з тексту антонімічні слова (див. Передостанній абзац).
5. Выпишіть три приклади двокомпонентних термінів-словосполучень. Визначте, якими частинами мови виражені компоненти цих термінів.
6. Виберіть з дужок у 3-му і 4-му реченнях доречні граматичні форми (речення не переписувати).
7. Від виділених жирним шрифтом прикметників утворіть і запишіть ступені порівняння: а) в 4-му реченні – просту форму найвищого ступеня порівняння; б) в 7-му реченні – складену форму найвищого ступеня порівняння.
8. Перебудуйте і запишіть 11-те речення так, щоб дієприкметниковий зворот стояв перед означуваним іменником.
9. Відредагуйте 8-ме речення, правильно вживаючи дієприслівниковий зворот. Запишіть зредагований варіант речення.
10. Запишіть 2-ге, 13-15-те речення тексту, знімаючи ризик, вибираючи потрібний варіант із дужок, уставляючи потрібні літери й пропущені розділові знаки.
11. Выпишіть з тексту підкреслені іменники, вибираючи потрібний варіант закінчення (-а/-я або -у/-ю). Свій вибір обґрунтуйте письмово.

12. Випишіть виділені курсивом слова з 8-го і 14-го речень. Позначте в них наголос.

13. Зробіть бібліографічний опис джерела, звідки взято текст, використовуючи подані елементи бібліографії (Стаття Морзе Н.В. „Особливості текстового процесора MS WORD” надрукована в журналі „Інформаційні технології” у 2010 році в 3 номері на сторінках 3-8).

3.3. Спеціальність «Науки про Землю»

Текст №1

I. В/У умовах зростання антропогенного впливу на природне середовище, зокрема на рельєф, винятково важливого значення набувають питання оцінювання антропогенної трансформації рельєф...(а/у), яка за своїми масштабами часто перевершує природні.

2. По сучасними представленням антропогенний геоморфогенез – це розділ загальної геоморфології, де вивчаються создані й/і перетворені людиною форми рельєф...(а/у) та роль антропогенного фактора у/в формуванні природних і/й природно-антропогенних форм рельєф...(а/у).

Стосовно визначення антропогенного морфогенезу як понятійної категорії існують різні тлумачення. Антропогенний морфогенез – це вся сукупність процесів, явищ і/й форм, пов'язаних з діяльністю людини і/й суспільства, що, на нашу думку, глибоко відображає сутність антропогенного рельєфоутворення. Результатом сукупної дії процесів є формування природно-антропогенного та антропогенного типів рельєф...(а/у), а також розвиток антропогенних і/й природно-антропогенних процесів, спрямованість дії яких у/в більшості випадках може бути протилежною.

II. Формування сучасного рельєфу зумовлено поєднанням природних та антропогенних чинників геоморфогенезу, які визначають динамічний стан рельєф...(а/у), а також напрями прогнозування, розвитку та управління несприятливими рельєфоутворювальними процесами, що виникли внаслідок господарської діяльності. Проблеми, які постали внаслідок діяльності людини, набувають загрозливого характер...(а/у), значно погіршують нормальне функціонування геоморфосистем, динамічну рівновагу тощо. 9. Саме тому в структурі сучасних геоморфологічних досліджень детальне вивчення й аналіз антропогенного навантаження (антропогенних форм рельєф... та процесів) набувають важливого значення і/й мають за мету створення інформаційної бази про об'єкти та види антропогенного вплив... на рельєф пошуки оптимальних методів та засобів збору необхідної інформації про стан рельєф... та його зміни під дією антропогенного впливу оцінювання наслідків вплив... різних видів антропогенного навантаження на рельєф районування території за ступенем антропогенного вплив... на рельєф і його наслідками.

III. Аналіз антропогенних форм рельєф...(а/у), як складових елементів геоморфосфери, здійснюється методами морфологічного та морфометричного аналіз...(а/у) із залученням великомасштабних топографічних карт,

аерофотознімків, матеріалів дистанційного зондування Землі, склад...(а/у) антропогенних відкладів, інтенсивності постгенетичних природно-антропогенних процесів.

Завдання до тексту

1. Визначте підстиль наукового стилю.
2. Доберіть заголовок до тексту.
3. Визначте типологічну будову тексту (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).
4. Доберіть український відповідник до слів: трансформація, рельєф, фактор, морфогенез, метод, інформація, генетичний, топографія, інтенсивність, фотознімок, дистанція.
5. Доберіть синоніми до слова (слів):
метод, зростання, формування, характер, нормальний, структура, дослідження, оптимальний, елемент.
6. За дефініцією визначте термін: ... – рельєф, створений або значною мірою змінений під впливом діяльності людини.
... – відношення величини довжин зображення (на карті, малюнку) до величини довжин самого зображуваного предмета.
... – сукупність нерівностей на земній поверхні
... – це розділ загальної геоморфології, який вивчає створені й перетворені людиною форми рельєфу та роль антропогенного фактора у формуванні природних і природно-антропогенних форм рельєфу.
... – це вся сукупність процесів, явищ і форм, пов'язаних з діяльністю людини і суспільства, що, на нашу думку, найповніше відображає сутність антропогенного рельєфоутворення.
7. Доберіть антонім до слова (слів): зростання, важливий, сучасний, формування, загрозовий, динамічний, розвитку, виникати, протилежний.
8. Знайдіть помилку в 2 реченні й запишіть зредагований варіант слова/словосполучення.
9. Випишіть речення зі зворотним порядком слів.
10. Утворіть усі можливі форми ступенів порівняння від виділених прикметників (прислівників).
12. Оберіть правильний варіант прийменників У/В, З/ ЗІ/ ЗО/ ІЗ, сполучників І/Й/ТА.
13. Поставте закінчення в іменниках чоловічого роду II відміни однини.
14. Розставте розділові знаки у реченні 9.
15. Зробіть бібліографічний опис джерела, використовуючи подані елементи бібліографії: Український географічний журнал за 2009, номер якого 1, автор статті Саченко О.М., назва праці «Наукові засади вивчення антропогенного геоморфогенезу на території житомирської області».

Текст №2

Україна є найбільшою за площею державою з усіх, чиї землі повністю лежать на Європейському субконтиненті.

Унікальність її місця в Європі зумовлюється двома моментами. З одного боку, Україна знаходиться на самому стикові атлантичної і/й континентальної частин Європи. 4. Із/з другого бок..., Україна постала на найбільш ширшій ділянці євразійської чорноземної черти, яка починається від Панонії, пронизує наскрізь ряд європейських держав і Росію, тягнучись аж до Далекого Востоку.

За океаном є своєрідне продовження цієї смуги – уздовж США та Канади. Друге подібне чорноземне кільце, але набагато менше і фрагментарніше, охоплює південну півкулю.

Значні ділянки його проходять через Бразилію, Аргентину, Австралію, Нову Зеландію. 8. Легко помітити, що українська діаспора розсіювалася саме в/уздовж цих чорноземних плям планети. Названі дві головні географічні особливості України (проміжне розташування і/й чорноземи) визначають ключові риси нашої природи, а відтак і суспільного розвитку.... Україна нагадує, з одного бок..., напівострівні країни північного Середземномор'я – Іспанію, Італію, Туреччину і/й особливо балканські держави. 11. Проте, на відміну від них, гори не відіграють тут такої системотворчої ролі. Україна переважно рівнинна країна, але теж орієнтована рельєфом на південь, до Чорного і/й Азовського морів, що є східними відрогамі Середземномор'я.

Проміжне положення України зумовило надзвичайну різноманітність нашої природи.

Якщо більшість європейських країн відзначається одним природним типом, то Україна має аж п'ять кліматично-рослинних зон: поліську, лісостепову, степову, гірську і/й середземноморську (на південному березі Криму). Такий поділ існував не споконвіку, а витворився відносно нещодавно, після розтанення останнього льодовик..., коли спершу різко диференціювалися ліс і степ, а згодом з'явилася і/й середина лісостепова зона.

Дуже швидко археологічні культури України теж поділилися на лісові, степові й лісостепові, відтворюючи природні особливості своїх ареалів. Три найбільші природні зони України вдало доповнюють одна одну. Кожна з/із них зумовлює цілком певний спосіб життя свого населення. Різниця природних умов підштовхує населення до контакту й/і обмін.... Така взаємодія в масштабі цілої України фіксується ще з/із часів землеробської трипільської цивілізації і/та сучасних її степових кочівників. Інтенсивно контакти здійснювалися на стикові природних зон.

Саме тут ще у сиву давнину вимальовуються основні поселенські вузли України. Майже всі обласні центри України лежать на межі Полісся і/й Лісостепу, Лісостепу і/й Степу, Степу і/й моря. Більші міста Карпатського регіону вирости там, де гори переходять в/у долину, вздовж традиційних торгових шляхів, вони першими зустрічали подорожніх і/й цілі каравани, що тільки-но долали останній гірський хребет.

Завдання до тексту

1. Визначте підстиль наукового стилю й письмово обґрунтуйте
2. Доберіть заголовок до тексту.
3. Визначте типологічну будову тексту (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).
4. Розбийте текст на абзаци.
5. Доберіть український відповідник до слів: ареал, унікальність, діаспора, цивілізація, контакт, фіксується
6. Доберіть синоніми до слова (слів): своєрідний, диференціювати, положення, держава, ключовий, планета
7. За дефініцією визначте термін:
 - ... – розселення, відселення народу по різних країнах світу.
 - ... – поділ, розчленування цілого на якісно відмінні частини.
 - ... – сукупність людей, що постійно живуть у межах якоїсь конкретно вказаної території.
 - ... – велика лінійно витягнута позитивна форма релієфу з чітко відбитими схилами, що перетинаються у верхній частині.
 - ... – регіон, район, область; територія поширення чогось.
8. Доберіть антонім до слова (слів): давнина, найбільший, найширший, різноманітність, цивілізація, зустрічати, гірський хребет, останній
9. Знайдіть помилку у 4 реченні, запишіть зредагований варіант слова/словосполучення.
10. Визначте порядок слів у виділеному реченні.
11. Трансформуйте виділене речення так, щоб порядок слів був би зворотним (прямим).
12. Утворіть усі можливі форми ступенів порівняння від виділених прикметників (прислівників).
13. Оберіть правильний варіант прийменників У/В, З/ ЗІ/ ЗО/ ІЗ, сполучників І/Й/ТА, поясніть вживання м'якого знака та апострофа.
14. Поставте закінчення в іменниках чоловічого роду II відміни однини.
15. Поясніть розділові знаки у реченні 8, 11
16. Зробіть бібліографічний опис джерела, використовуючи подані елементи бібліографії: автор статті Федака С. надрукував свою працю в другому випуску збірника праць за 2010 «Геополітика України», назва праці «Історико-етнографічний фактор у сучасній геостратегії України».

Текст №3

1. Територія Бермудського трикутника... розташована у/в Атлантичному океані, а саме: між Бермудськими островами, Пуерто-Ріко і/й півостровом Флоріда. Площа Бермудського трикутника... трохи більше 1 млн. км. 3. Це солідна частина океану і/та відповідно – морського дна і/та атмосфери над океаном.

Щоб отримати деяке представлення про географію та історію району..., розглянемо якісь дані про нього. Дно цієї площі більш-менш вивчене

досконало, тут є шельфи, материковий схил, глибоководні жолоби, коралові рифи, крайові й/і серединні плато, рівнини, підводні гори. Дно Бермудського трикутника... умовно поділяється на дві частини: південну й/і північну. 7. У південній частині знаходиться шельф Флоріди, Багамські банки, протоки й/і глибоководний жолоб Пуерто-Ріко. 8. Тут рельєф морського дна виглядає дуже пересіченим: широкі відмілини чергуються з великими океанічними глибинами.

В/У північній частині рельєф дна більш-менш одноманітний.

Широкий шельф переходить в/у простору глибоководну рівнину, на півночі і/й на сході якої виступають підводні гори. Деякі з/із них мають назви, деякі – безіменні. Вони піднімаються над площею дна на 150–200 м. і/й вище. Вигляд їх – конусоподібний. Більш низькі гори називаються підводними горбами.

У проекції вони мають круглу або еліпсоподібну форму, їх діаметр складає від декількох до десятка кілометрів. Схили підводних гір більш стрімкі, ніж схили гір на суходолі, їх ухил складає 10–30°. Спостерігаються схили гір і до 40°.

Окремі гори мають вигляд простих конусів, інші – подібні великим цоколям, із/з яких піднімаються декілька конусів меншого розміру... Підніжжя великих підводних гір дуже плавно переходять у ложе океан... Вершини деяких гір знаходяться під водою, а деякі – виступають над поверхнею води у вигляді островів.

Острови, що дали назву всьому Бермудському трикутнику, вважаються вершинами підводних гір, що піднімаються з Бермудського плато.

Гори Бермудського трикутника базальтові, утворилися внаслідок виверження вулканів в/у давні часи. Гори мають великі коралові рифи. На морському дні Бермудського трикутника... розташовується підводний жолоб Пуерто-Ріко – найнижча частина дна Атлантичного океан... Тут глибина досягає 8742 м.

Під дном Бермудського трикутника... знаходяться в основному осадові породи – вапняки й/і пісковики.

Товщина їх коливається від 1–2 км (Бермудське плато) до 5–6 км (Багамські банки і/й їх околиці). У цілому рельєф території Бермудського трикутника... досить своєрідний із/з точки зору геології і/й географії.

Завдання до тексту

1. Визначте підстиль наукового стилю
2. Доберіть заголовки до тексту.
3. Визначте типологічну будову тексту (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).
4. Розбийте текст на абзаци.
5. Доберіть український відповідник до слів: атмосфера, рельєф, територія
6. Доберіть синоніми до слова (слів): своєрідний, коліватися, утворитися, пересічний, простий

7. За дефініцією визначте термін:

... – газоподібна оболонка Землі та деяких інших небесних тіл; повітря.

... – підвищена рівнина з рівною або хвилястою малорозчленованою поверхнею, відмежована від навколишніх просторів устами.

... – пасмо підводних або невисоких надводних скель на мілководді.

... – гора з кратером на вершині, з якого іноді вивергаються з надр землі розправлена лава, попіл, гарячі гази, уламки гірських порід або грязь.

... – прибережна затоплена морем частина материка.

8. Доберіть антонім до слова (слів): великі, давній, вершина, утворитися, підніматися, простий, пересічний

9. Знайдіть помилку у реченні 3, запишіть зредагований варіант слова/словосполучення.

10. Визначте порядок слів у виділеному реченні.

11. Випишіть речення зі зворотним порядком слів.

12. Утворіть усі можливі форми ступенів порівняння від виділених прикметників (прислівників).

13. Оберіть правильний варіант прийменників У/В, З/ ЗІ/ ЗО/ ІЗ, сполучників І/Й/ТА, поясніть вживання м'якого знака та апострофа.

14. Поставте закінчення в іменниках чоловічого роду II відміни однини.

15. Поясніть розділові знаки у реченні 1,7,8

16. Зробіть бібліографічний опис джерела, використовуючи подані елементи бібліографії: назва статті «Бермудський трикутник: погляд географа», надрукована у журналі «Географія» за квітень 2010 року, номер журналу № 7 (155).

3.4. Спеціальності «Менеджмент», «Публічне управління та адміністрування»

Текст №1

1. Головною рисою концепції *раціоналізова...ого* парламентаризм(а,у) в аспекті *визначе...я конституційно/ правового* статус(а,у) *пр...зидента* є та що згадана концепція описує главу держави як особу яка *не/ утворює* окремої гілки влади і яка зокрема *не/ будучи* формально поєднаною із системою органів виконавчої влади виступає в ролі „арбітра” забезпечуючи взаємодію в системі органів державної влади загалом. 2. *Визначе...я пр...зидента* в системі поділ(а,у) влади як арбітра, згідно концепції *раціоналізова...ого* парламентаризм(а,у), унеможлиблює його віднесення до *будь/якої* з гілок влади, адже *оста...є* суперечило б *викона...ю* ним посередницької ролі в можливих конфліктних відношеннях між вищими органами держави. Згадана концепція набула на європейських теренах такої популярності, що із плином час(а,у) під впливом французької *державно/правової* теорії в *загально/європейському* фаховому середовищі склалася домінуюча парадигма *мисле...я*, яка стверджує, що *ототожне...я* глави держави з *якою/небудь* однією з гілок влади веде до гіпертрофії влади президента, що, у свою чергу,

загрожує *поруше...ям* баланс(а,у) державних влад, і, відповідно, небезпечними *д...формаціями* у практиці *здійсне...я* принцип(а,у) поділ(а,у) влади. Тому загалом європейський континентальний підхід до пояснення природи інститут(а,у) *пр...зидента* передбачає, що його (інститут президента) неможливо *інт...грувати* в жодну з гілок влади.

II. Згадані вище підходи до визначення конституційно/правового статус(а,у) пр...зидента дістають свій вираз у *чи(н,нн)их* конституційних текстах і зумовлюють конституційну модель республіканської форми правлі...я в конкретній державі. Вони ж засвідчують той факт, що в теоретичному плані положення глави держави в системі поділ(а,у) влади на сьогодні продовжує залишатися предметом наукових *диску(сс,с)ій*. Як наслідок – у сучасний період фактично відсутні держави з тотожним конституційно/правовим статусом пр...зидента; *комп...тенції* кожного з них *притаман...і* іноді *су(тт,т)єві* відмінності навіть у межах окремої моделі республіканської форми правління.

Завдання до тексту

1. Визначте, який підстиль наукового стилю репрезентує запропонований текст:

1) власне науковий; 2) науково-навчальний; 3) науково-популярний.

2. Доберіть заголовки до тексту.

3. Складіть простий план тексту.

4. Поставте наголос у підкреслених словах.

5. Випишіть із тексту термін, якому відповідає дефініція: «Правове становище осіб або організацій, установ тощо».

6. Підберіть українські еквіваленти запозиченим словам *арбітр, домінуюча, деформація*.

7. Запропонуйте запозичений еквівалент до слова *ототожне(нн,н)я*.

8. Випишіть термін за характеристикою: загальнонауковий, термін-слово (однокомпонентний), запозичений, іменник.

9. Випишіть із абзацу I іменники чол. роду II відміни, обравши –із дужок– закінчення.

10. Доведіть положення про те, що в науковому тексті основна функція відносних прикметників – конкретизація значення абстрактних іменників, вивисавши із першого абзацу 4 приклади-ілюстратори.

10. Перепишіть речення 1, розставляючи розділові знаки.

11. Випишіть виділені курсивом слова, вставляючи пропущені букви або знімаючи скісну риску. Якщо слово повторюється, вписуйте 1 раз.

12. Знайдіть у реченні 2 дві помилки (лексичну і граматичну), виправте їх. Запишіть відредаговані речення.

13. Зробіть бібліографічний опис джерела, використовуючи надану інформацію: уривок із статті Р. Мартинюка „Проблеми визначення конституційно/правового статусу пр...зидента України в умовах змішаної форми правлі...я”, що була надрукована в №5 ж. „Право України” за 2009 рік на сторінках 65-71.

Текст №2

1.Проголошення державної незалежності України стало каталізатором багатьох позитивних процесів у вітчизняному правознавстві. 2.Після затяжної кризи почала виходити на новий виток свого розвитк(а,у) українська історико/правова наука. 3.В умовах відродження і поступового становлення основних державно/правових інститутів України зростає інтерес до поглибленого вивчення процесів державо/творення і право/творення на українських землях у минулому. 4.Одним з таких процесів було виникнення і функціонування звичаєвого права. 5.Серед джерел права на українських землях у XIV –XVIII ст. норми звичаєвого права (**відігравали помітну роль, відігравали помітне значення, мали помітну роль**). 6.Вони виникали та формувалися в/ ході еволюції господарсько/побутових (**відносин, відношень, взаємин**) людей і спиралися на загально/прийняті «давні» норми поведінки, вироблені за різноманітних обставин. 7.**(Особливе значення, особливу роль)** для розвитк(а,у) українського права мало формування звичаєвого права в житті тих українських селян, які тікали від панського гніту на віддалені від властей простори середнього і нижнього Подніпров'я, Лівобережжя і називали себе козаками. 8.Виникло навіть нове поняття – «козацьке право» – сукупність правових звичаїв, більшість з яких склалася в Запорозькій Січі. 9.Звичаєве право запорозьких козаків залишається мало/дослідженим.10.Серед спеціальних робіт присвячених безпосередньо цій темі можна назвати лише статтю в якій розглянуто систему покарань на території Запорозьких Вольностей (Запорозькі Вольності – термін який з'явився в офіційних документах ХУІІІ ст. для позначення території яку контролювали запорозькі козаки) а також нариси М.Слабченка в яких проаналізовано соціально/правову та адміністративно/територіальну організацію Запорозької Січі. 11.Як відомо існують різні форми перетворення звичаїв у правові норми мовчазна згода держави фактичний розгляд справ у судах на підставі норм звичаєвого права і нарешті закріплення існуючих звичаїв у законі. 12.Українські землі у XIV-XVIII ст. входили до складу різних держав Великого князівства Литовського Речі Посполитої Російської держави зберігаючи засобою певну автономію. 13.Однією з ознак цієї автономії було визнаннялитовськими князями, польськими королями, російськими царями таімператорами існування звичаїв на цих землях (у тому числі і на Запорожжі) і

можливості розгляд(а,у) справ у судах на підставі звичаєвого права у вирішенні загальних справ і одночасно дисципліни та суворого єдино/начальства під/ час воєнних дій.

Завдання до тексту

1. Визначте, який підстиль наукового стилю репрезентує запропонований текст: 1) власне науковий; 2) науково-навчальний; 3) науково-популярний.
2. Доберіть заголовок до тексту.
3. Складіть простий план тексту.

4. Виділіть абзаци, групуючи речення за мікротемою.

5. Поставте наголос у словах *звичаєвого права, господарський, мовчазна, князівства, ознаки, визнання* (існування звичаїв).

6. Випишіть із дужок, у яких запропоновані виділені жирним курсивом слова, нормативний варіант слововживання.

7. Випишіть із тексту термін, якому відповідає дефініція: «Процес зміни, розвитку, перетворення когось, чогось».

8. Визначте наявність українського еквівалента у підкресленого двома рисками слова.

9. Випишіть із тексту приклади термінів-словосполучень, визначте їхню морфологічну будову.

10. Випишіть підкреслені іменники, поставте їх у формі родового відмінка однини або розкрийте дужки й виберіть нормативне закінчення.

11. Аналізуючи відмінкову форму прізвища (підкреслене слово в реченні 10), визначте його рід.

12. Наведіть приклад речення із зворотним порядком розташування слів.

13. Перепишіть речення 10, 11, 12, розставивши розділові знаки.

14. Випишіть слова, виділені курсивом, зніміть скісну риску.

15. **Зробіть бібліографічний опис джерела** за поданими бібліографічними відомостями: уривок із статті І. Грозовського «Козацьке право», надрукованої в номері шостому журналу «Право України» за 1997 рік на сторінках 76 -80.

Текст №3

I. 1. Термін „відмивання” грошей, що є **[яскравим]** прикладом правової алегорії, порівняно недавно, хоча й досить міцно увійшов у науковий обіг за кордоном, де він широко використовується навіть у нормативно-правових актах.

II. 1. У вітчизняній та зарубіжній юридичній літературі існують різні **точки зору** на походже(нн,н)я цього поняття. **2.** Так, російським юристом-кримінологом Е.Івановим висловлюється думка, що термін „відмивання” грошей виник і почав стало вживатися у США на початку 80-х років у зв’язку із **(ростом, зростанням)** не/зако(нн,н)ого поширення наркотиків і збільшення доходів від цього вид(у,а) злочи(нн,н)ої діяльності. **3.** За да(нн,н)ими британського правознавця У.Гілмора, названий термін давно вживався службовцями правоохоро(н,нн)их органів США як професійний жаргонізм, однак поширився він у ході відомого Уотергейтського політичного скандал(у,а) в США у середині 70-х років, а в правовому контексті почав використовуватися

приблизно з 1982 рок(у,а).

III. 1. Виникнення поняття „відмивання” грошей породжує ряд концептуальних проблем, оскільки в сучасній юридичній науці не існує його загальноприйнятого визначення. **2.** Це пов’язано з тим, що сутність соціально-економічного явища, для позначення якого традиційно використовується

термін „відмивання” грошей, практично не піддається комплексному і всебічному дослідженню **в силу** його складності та багатоплановості. 3. Проте неоднакові, хоча і дуже схожі, визначення термін(а,у) „відмивання” грошей зустрічаються у різних джерелах, переважно у зарубіжних внутрішньодержавних програмних документах з питань боротьби зі злочин(нн,н)істю. 4. Так створе(нн,н)а у Великобританії Міжвідомча гру(пп,п)а протидії „відмиванню” грошей у Керівній програ(мм,м)і 1993 року визначає таке „відмивання” як проце(сс,с) за допомогою якого правопорушники прагнуть до того щоб приховати справжнє походже(нн,н)я доходів та володі(нн,н)я ними від протизако(нн,н)ої діяльності. 5. Більш ра(нн,н)є аналогічне визначе(нн,н)я да(нн,н)ого поняття датова(нн,н)е 1984 роком належить Комі(сс,с)її з організа(нн,н)ої злочин(нн,н)ості при (П,п)резидент(ові, і) США „відмивання” грошей це проце(сс,с) за допомогою якого приховуються існува(нн,н)я не/зако(нн,н)е походже(нн,н)я доходів а також їхнє використа(нн,н)я шляхом перетворе(нн,н)я їх таким чином щоб вони не/ пі(дд,д)авалися ід(е,и)нтифікації як отрима(нн,н)і не/зако(нн,н)им шляхом.

IV. ...визначення „відмивання” грошей зустрічається переважно в тих джерелах, які не є нормативними актами або, будучи такими, приймаються для вузького кола адресатів.

Завдання до тексту

1. Визначте, який підстиль наукового стилю репрезентує запропонований текст:

1) власне науковий; 2) науково-навчальний; 3) науково-популярний.

2. Доберіть заголовки до тексту.

3. Складіть простий план тексту.

4. Поставте наголос у словах *поняття, у середині, джерелах*.

5. Доберіть український еквівалент до підкресленого слова.

6. У реченні 5 (абзац III) є слово, уживання якого за сучасними вимогами не бажане. Випишіть це слово і запропонуйте правильний варіант.

7. У якому слові – іменнику чоловічого роду однини, активно уживаному в тексті, закінчення в родовому відмінку -А(-Я) – -У(-Ю) залежить від лексичного значення? Конкретизуйте лексичне значення слова і відповідне йому закінчення.

8. Назвіть слово в абзаці IV, до якого можна підібрати паронім (типу *дипломат - дипломант*). Уточніть лексичне значення паронімічних слів.

9. В абзаці II виберіть із дужок (слова виділені жирним курсивом) нормативний варіант.

10. До підкреслених двома рисками і виділених жирним шрифтом слів доберіть

синоніми (абзаци II, III).

11. У реченнях 3 (абзац II) і 5 (абзац III) є слова, що звучать і пишуться однаково, проте значення мають різні. Назвіть ці слова, визначте їхні значення та нормативність уживання.

12.Поставте поданий у першому реченні в квадратних дужках прикметник у формі найвищого ступеня, обравши форму – просту або складену – відповідно до стильової приналежності тексту.

13.Випишіть з абзаців I,II підкреслені іменники, поставте у формі родового відмінка однини або розкрийте дужки й виберіть нормативне закінчення.

14.Перепишіть речення, виділені жирним шрифтом, розставивши розділові знаки, вибравши із дужок варіант написання і знявши скісну риску для написання разом, окремо або через дефіс.

15.**Зробіть бібліографічний опис джерела** за поданими бібліографічними відомостями: уривок із статті „Небезпека легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, одержаних злочинним шляхом” (автор Л.Доля), що надрукована в ж. „Право України” , в №2 за 2002 рік, на сторінках 89-93.

Текст №4

Фінанси в системі економічних відносин

Фінанси – це сукупність економічних відносин, пов’язаних із системою утворення та використання фондів грошових ресурсів для задоволення потреб розширеного відтворення. Фінанси включають лише ті відносини, які стосуються процесу утворення, розподілу та використання фондів грошових коштів на підприємствах, у регіонах і народному господарстві країни загалом.

Суб’єктами фінансових відносин є підприємства, громадські організації, державні органи управління, держава загалом і населення країни. Вони виконують важливу роль у забезпеченні руху відповідної грошової маси від низових ланок виробництва до центру й навпаки. Взаємодія суб’єктів фінансів здійснюється в процесі формування й використання амортизаційного фонду, нагромадження, фондів для розв’язання різноманітних соціальних проблем.

Фінанси обслуговують обіг виробничих фондів у грошовій, виробничій і товарній формах, а також охоплюють широкий спектр податкових платежів населення, позики, лотереї, вклади в Ощадбанки тимчасово вільних грошей. Через фінансові важелі держава, у свою чергу, надає населенню кредити, регулює індивідуальну трудову діяльність, здійснює управління соціально-економічними процесами, визначає темпи та пропорції суспільного відтворення.

Фінансові відносини складаються також між підприємствами й банками, організаціями матеріально-технічного постачання. Вони будуються за певними принципами, головними серед яких є повна економічна самостійність підприємств, право на ведення незалежної від держави власної фінансової політики. Фінансові відносини виникають також у внутрішньогосподарських зв’язках, особливо за умов розвинутого внутрішньогосподарського розрахунку, бригадних форм організації праці, оренди структурних підрозділів. Акціонування значної частини суспільного виробництва також породжує нові

форми фінансових відносин, які сприяють залученню додаткових коштів трудящих у виробництво й заохоченню високоефективної праці.

Суть фінансів концентровано виражена у виконанні ними таких функцій: акумулюванні грошових коштів у конкретних видах цільових фондів (розподільна функція), здійсненні грошового контролю за використанням матеріальних ресурсів, стимулюванні прогресу. Об'єктами дії розподільної функції фінансів є грошова форма вартості валового суспільного продукту і частини національного багатства. На основі цієї функції: а) здійснюється заміщення вартості спожитих засобів виробництва й утворення первинних доходів у вигляді прибутку, нарахувань на соціальне страхування, утворення резервних і страхових фондів; б) забезпечуються загальнодержавні потреби, формуються ресурси на утримання й розвиток невиробничої сфери, здійснюється внутрішньогалузевий, міжгалузевий і міжрегіональний розподіл національного доходу. Акумулюючи та регулюючи фінансові ресурси, держава здатна активно впливати на формування оптимальних пропорцій між нагромадженням і споживанням, виробничою й невиробничою сферами, окремими галузями народного господарства й економічними регіонами. Контрольна функція фінансів органічно впливає з розподільної. Вона передбачає здійснення перевірки дотримання підприємствами та організаціями порядку акумулювання й використання цільових централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів суспільного призначення та виконання фінансових зобов'язань перед державою. Стимулююча функція фінансів покликана підвищувати ефективність використання факторів виробництва, так регулювати вартісні пропорції, щоб вони створили достатні умови для проведення режиму економії, піднесення продуктивності праці та якості продукції.

Фінанси функціонують через фінансову систему, яка включає сукупність різних форм організації фінансових відносин між державою і підприємствами, між підприємствами, організаціями та їх об'єднаннями, відносини держави з підприємствами та організаціями з населенням. Найважливішими інструментами даної системи є податки, платежі до бюджету, платежі за державні кредити, рентні платежі, формування бюджетних і позабюджетних фондів та їх використання для задоволення суспільних потреб і т. ін. Держава мусить добре врахувати цю специфіку і використати такі механізми регулювання кожного з цих інститутів: банківського ринку, ринку цінних паперів і страхового ринку для покращення економічного стану всіх суб'єктів господарського життя й піднесення ефективності суспільного виробництва. Розвинений фінансовий ринок складається з різноманітних каналів, які можна узагальнити у формі двох груп: а) канали прямого фінансування, за якими кошти пересуваються безпосередньо від власників заощаджень до позичальників шляхом продажу акцій, облігацій та інших цінних паперів; б) канали непрямого фінансування, за якими потоки грошових коштів від власника заощаджень до позичальника спрямовуються через фінансових посередників (банки, страхові компанії та інші позичково-заощаджувальні заклади) (Ю. В. Ніколенко).

Завдання до тексту

1. Випишіть із тексту по 10 іменників твердої, м'якої та мішаної груп I та II відмін. Провідмінійте їх, використовуючи таблицю відмінкових закінчень імен-ників. Наприклад:

Н. в. система фонд(о) фінансування

Р. в. системи фонду фінансування

Д. в. системі фонду фінансуванню

Зн. в. систему фонд(о) фінансування

Ор. в. системою фондом фінансуванням

М. в. (у) системі (у) фонд(и) фінансуванні

Кл. в. системо фонде фінансування

2. Випишіть із тексту іменники II відміни чоловічого роду на -р. Утворіть від них форми родового відмінка однини. Зверніть увагу на вибір закінчення (-а / -я або -у / -ю). Наприклад: банк – банку; заклад – закладу; папір – паперу; механізм – механі-зму; власник – власника; суб'єкт – суб'єкта.

3. Знайдіть у тексті 10 іменників I та II відмін, які не мають форми множини, і 10 іменників, які не мають форми однини. Наприклад: фінанси (тільки множина); утворення (тільки однина).

4. У поданому нижче уривку тексту знайдіть іменники, визначте їх відміну, групу (для I та II відмін), відмінок, рід, число. Виділіть закінчення.

Суть фінансів концентровано виражена у виконанні ними таких функцій: акумулюванні грошових коштів у конкретних видах цільових фондів (розподільча функція), здійсненні грошового контролю за використанням матеріальних ресурсів, стимулюванні прогресу. Об'єктами дії розподільчої функції фінансів виступає грошова форма вартості валового суспільного продукту і частини національного багатства. На основі даної функції: а) здійснюється заміщення вартості спожитих засобів виробництва й утворення первинних доходів у вигляді прибутку, нарахувань на соціальне страхування, утворення резервних і страхових фондів; б) забезпечуються загальнодержавні потреби, формуються ресурси на утримання і розвиток невиробничої сфери, здійснюється внутрішньогалузевий, міжгалузевий і міжрегіональний розподіл національного доходу.

Наприклад: функцій – початкова форма – функція, I відміна, м'яка група, родо-вий відмінок, множина.

Які іменники з уривку знаходяться поза відмінами (наприклад: фінанси – іменник не має форми однини)?

5. Послугуючись довідковою літературою, подайте визначення 10 економічних понять: цінні папери, фінансовий ринок, бюджетний фонд, грошові кошти, фінансові посередники, банківський ринок, акція, облігація, фінансова система, інструмент фінансової системи. Зверніть увагу на можливі два варіанти побудови речень: Фінанси (називний відмінок) – це сукупність (називний відмінок) економічних відносин, пов'язаних із системою утворення та використання фондів грошових ресурсів для задоволення потреб розширеного відтворення. – Сукупність (називний відмінок) економічних

відносин, пов'язаних із системою утворення та використання фондів грошових ресурсів для задоволення потреб розширеного відтворення, називають фінансами (орудний відмінок).

6. Змініть подані словосполучення за зразком, стежте за змінами відмінка; із утвореними словосполученнями складіть речення. Наприклад: враховувати специфіку (знахідний відмінок) банківського ринку – врахування специфіки (родовий відмінок) банківського ринку. Держава мусить добре врахувати цю специфіку і використати такі механізми регулювання кожного з цих інститутів: банківського ринку, ринку цінних паперів і страхового ринку для покращення економічного стану всіх суб'єктів господарського життя і піднесення ефективності суспільного виробництва. Вивчати суб'єкт фінансових відносин; забезпечувати рух грошової маси; обслуговувати оборот виробничих фондів; надавати кредити населенню; залучати додаткові кошти; заохочувати високоефективну працю; акумулювати грошові кошти.

7. Зверніть увагу на особливості творення іменників від дієслів за допомогою суфікса -енн-, -анн-: здійснювати – здійснення;

забезпечувати – забезпечення;

споживати – споживання;

дотримувати – дотримання;

акумулювати – акумулювання;

стимулювати – стимулювання;

використовувати – використання.

Знайдіть подібні приклади в поданому вище тексті. Трансформуйте речення за зразком: Фінанси включають лише ті відносини, які стосуються процесу **утворення**, розподілу та **використання** фондів (родовий відмінок) грошових коштів на підприємствах, у регіонах і народному господарстві країни загалом. – Фонди (називний відмінок) грошових коштів **утворюються** та **використовуються** на підприємствах, у регіонах і народному господарстві країни. Зверніть увагу на зміну відмінка залежних іменників.

8. Визначте, про що йдеться в таких висловлюваннях, наведіть із тексту факти, що підтверджують ці думки:

Суб'єктами фінансових відносин виступають підприємства, громадські організації, державні органи управління, держава в цілому й населення країни.

Фінанси обслуговують обіг виробничих фондів у грошовій, виробничій і товарній формах, а також охоплюють широкий спектр податкових платежів населення, позики, лотереї, вклади в Ощадбанки тимчасово вільних грошей.

Фінансові відносини складаються також між підприємствами й банками, організаціями матеріально-технічного постачання.

Суть фінансів концентровано виражена у виконанні ними таких функцій: акумулюванні грошових коштів у конкретних видах цільових фондів (розподільча функція), здійсненні грошового контролю за використанням матеріальних ресурсів, стимулюванні прогресу.

Фінанси функціонують через фінансову систему, яка включає сукупність різних форм організації фінансових відносин між державою і підприємствами,

між підприємствами, організаціями та їх об'єднаннями, відносини держави з підприємствами та організаціями з населенням.

9. Прочитайте поданий вище текст. Підкресліть у ньому нову для Вас інформацію.

10. Поставте до тексту 10 запитань і дайте на них аргументовані відповіді.

11. Прочитайте речення, розташуйте їх у послідовності, що відповідає змістові тексту. Пронумеруйте речення.

Взаємодія суб'єктів фінансів здійснюється в процесі формування й використання амортизаційного фонду, фонду нагромадження, фондів для вирішення різноманітних соціальних проблем.

Акціонування значної частини суспільного виробництва також породжує нові форми фінансових відносин, які сприяють залученню додаткових коштів трудящих у виробництво й заохоченню високоефективної праці.

Через фінансові важелі держава, у свою чергу, надає населенню кредити, регулює індивідуальну трудову діяльність, здійснює управління соціально-економічними процесами, визначає темпи та пропорції суспільного відтворення.

Стимулююча функція фінансів покликана підвищувати ефективність викорис-тання факторів виробництва, так регулювати вартісні пропорції, щоб вони створили достатні умови для проведення режиму економії, піднесення продуктивності праці і якості продукції.

Об'єктами дії розподільчої функції фінансів виступає грошова форма вартості валового суспільного продукту і частини національного багатства.

Найважливішими інструментами такої системи є податки, платежі до бюджету, платежі за державні кредити, рентні платежі, формування бюджетних і позабюджетних фондів та їх використання для задоволення суспільних потреб тощо.

12. Закінчіть речення, спираючись на зміст тексту.

1) Фінанси функціонують через фінансову систему, яка включає... 2) Стимулююча функція фінансів покликана... 3) Контрольна функція фінансів органічно впливає з розподільчої. Вона передбачає... 4) Акціонування значної частини суспільного виробництва також породжує нові форми... 5) Фінанси обслуговують обіг виробничих фондів у грошовій, виробничій і товарній формах, а також...

13. Послуговуючись навчальною літературою, підготуйте додаткову інформацію про фінансову систему Вашої країни.

Текст №5

Класики економічної науки

Кожна наука має своїх класиків. Представник економічної теорії Адам Сміт у вступі до своєї основної праці відзначав, що економічна наука досліджує причини зростання продуктивності суспільної праці, природний порядок розподілу продукту між різними класами і групами людей у суспільстві,

сутність капіталу та способи його нагромадження. На підставі аналізу дійсності, вважав А. Сміт, економічна наука має пропонувати таку економічну політику, яка б давала людям щедрий дохід або засоби до існування, а точніше – забезпечувала б їм можливість самостійно їх добувати.

Адам Сміт народився 1723 р. недалеко від Единбурга в родині службовця митниці. Досить рано, у 14-річному віці, Адам вступає до університету м. Глазго. Обравши гуманітарний напрям освіти, він, окрім того, займається математикою й астрономією. Після закінчення університету А. Сміт отримує стипендію на навчання в Оксфорді. Пізніше обіймає посаду професора з суспільних наук в університеті Глазго. Головний твір А. Сміта «Дослідження про природу і причини багатства народів» побачив світ у Лондоні 1776 р. Він став результатом 20-річного вивчення індустріального розвитку Англії, у якій щойно здійснилась промислова революція. «Дослідження...» А. Сміта складається з п'яти книжок: перша – аналіз вартості й додаткової вартості, друга – дослідження природи капіталу та його нагромадження, третя – аналіз розвитку економіки Європи на шляху від феодалізму до капіталізму; четверта – аналіз поглядів представників двох напрямів у тогочасній економічній науці – меркантилізму та фізіократії, п'ята – дослідження доходів і витрат держави. Основна ідея теоретичних поглядів А. Сміта – економічна свобода, за якої вільна людина, керуючись особистими інтересами, без зовнішнього примусу може забезпечувати всім необхідним себе і суспільство. Навіть якщо б ідея природної економічної свободи – *laissez-faire* – була єдиним внеском А. Сміта в економічну теорію, то й тоді б він залишив помітний слід у науці.

Видатний англійський економіст ХІХ ст. *Джон Мілль*, що мав і досі має вплив на погляди багатьох економістів, у попередніх зауваженнях до своєї основної праці зазначав, що предмет економічної науки в усі часи опинявся в центрі практичних інтересів людей. І таким предметом є багатство. Наука досліджує сутність багатства, його виробництво й розподіл, чинники, що зумовлюють процвітання або занепад суспільства.

Джон Мілль народився в Лондоні 1806 р. в родині державного службовця. Батько застосовував до сина особливу систему виховання. Хлопчик мав чіткий розклад наукових занять, перелік книг для засвоєння, завдання для написання творів і критичних коментарів. Він самостійно займався вищою математикою, природознавством, історією, читав лекції меншим братам і сестрам. У підлітковому віці Джон справляв враження дорослої ерудованої людини. Із 13 років він займався економічною наукою. Головна праця Дж. Мілля «Основи політичної економії» складається з п'яти частин, у яких аналізується виробництво, розподіл, обмін, розвиток капіталізму та роль держави в економіці. Будучи всебічно освіченою людиною, він писав політичні та філософські твори, розвивав ідеї буржуазної демократії, кілька років був членом парламенту Англії.

Цікаві наукові погляди видатного економіста *Альфреда Маршалла*. Він вважав, що економічна теорія повинна досліджувати суспільство в його повсякденних життєвих справах (у бізнесі), спрямованих на забезпечення щоденних потреб через виробництво, розподіл та обмін. Він уперше

акцентував, що економічне дослідження має зосереджуватися на вивченні зв'язку попиту та пропозиції на ринках окремих товарів і закономірностей формування цін. Альфред Маршалл народився 1842 р. Отримав освіту в Кембриджі. Його подальша професорська доля пов'язана з Бріс-тольським, Оксфордським і Кембриджським університетами.

А. Маршалл заснував Королівське економічне товариство. Він уперше застосував термін «економіка» замість «політична економія». Головна праця А. Маршалла «Принципи політичної економії» вийшла в 1890 р. Вона суттєво змінила напрям розвитку економічної науки, спрямувавши дослідження до мікроекономіки, тобто діяльності окремого підприємства, на окремі ринки й ціни конкретних товарів. Ця зміна була настільки важливою, що історики економічної думки застосували нове поняття – «маршалліанська революція».

Звернемося до популярного в усьому світі підручника «Economics», написаного Полом Самуельсоном. Видатний економіст зазначає, що економічна теорія є наукою про використання людьми обмежених виробничих ресурсів для створення різних товарів і про розподіл їх між членами суспільства задля споживання. Звернімо увагу, що це визначення подібне до того, з якого ми починали відповідь на запитання «Що вивчає економічна наука?».

Пол Самуельсон народився 1915 р. в США. Закінчив Чиказький університет, Гарвардську вищу школу. П. Самуельсон понад півстоліття працював у Массачусетському технологічному інституті. Його економічні інтереси надто різноманітні: теорія споживання, економічна динаміка та рівновага, світова торгівля, фінанси. Підручник «Economics», виданий уперше 1948 р., витримав десятки перевидань. У 1970 р. П. Самуельсон став лауреатом Нобелівської премії з економіки, а його науковий здобуток визначений так: «Унесок у підвищення рівня наукового аналізу в економічних науках». П. Самуельсон очолював «Міжнародну економічну асоціацію», був радником Президента США.

Завдання до тексту

1. Знайдіть у тексті прикметники. Розподіліть їх за родами, числами, відмінками та розрядами, визначивши їх.
2. У вибраних прикметниках виділіть суфікси. Наприклад: міжнарод-н-у.
2. У вибраних прикметниках виділіть суфікси. Наприклад: міжнарод-н-у.
3. Охарактеризуйте внесок у розвиток і становлення науки відомого Вам економіста, використовуючи прикметники.
4. Знайдіть у тексті іменники – власні назви. Утворіть від них відносні або присвійні прикметники. Наприклад: Массачусетс – Массачусет-ськ-ий; Маршалл – Маршалл-ов-ий.
5. Доповніть текст якісними прикметниками, утворюючи, де це можливо, форми ступенів порівняння. Наприклад: *Основна ідея теоретичних поглядів А. Сміта – економічна свобода, за якої вільна людина, керуючись особистими інтересами, без зовнішнього примусу, може забезпечувати всім необхідним себе і суспільство. – Основна ідея теоретичних поглядів одного з*

найвидатніших економістів світу А. Сміта – економічна свобода, за якої вільна людина, керуючись особистими інтересами, без зовнішнього примусу, може забезпечувати всім необхідним себе і суспільство.

3.5. Спеціальність «Водні біоресурси та аквакультура»

Текст №1

Рибництво

Сьогодні рибництво як інтенсивна галузь народного господарства розвивається в двох напрямках — холодноводне і тепловодне.

Холодноводне рибництво. Штучне розведення цінних видів риб, зокрема райдужної, струмкової та озерної форелі, харіуса, дунайського лосося, гольця набуває в Карпатах дедалі більшого значення. Особлива увага приділяється форелівництву. **5.** При забезпеченні сприятливих умов можна одержувати 100 ц/га товарної форелі, причому вказана кількість — не межа. Розвиток форелівництва стримує нестача достатньої кількості кормів. **6.** Існує навіть тенденція в деяких областях вирощувати більшу кількість форелі ніж коропа. Води, цього важливого природного компоненту для холодноводного рибництва, в Карпатах достатньо. Усі гірські річки придатні для розведення райдужної форелі. **8.** Для вирощування струмкової форелі, харіуса та гольця годяться води гірських струмків, а такі водойми, як Терезьке водосховище та Синевирське озеро,— для озерної форелі, байкальського омуля, сига. Для дунайського лосося сприятливі гірські ділянки Тиси, Ріки, Тересви, Терєблі, Пруту, Черемошу. Для розведення форелі найдоцільніше використовувати джерельну воду. Близько 20% гірських карпатських водойм поповнюються джерельною водою. Вона не вимагає спеціального очищення, відстоювання, фільтрації. Після аерації (насичення повітрям) її відразу можна подавати в інкубатори ікри, малькові, нагульні ставки, вирощувальні басейни. **16.** До того ж *зимою*, в сильні морози, воду не потрібно підігрівати, а літом — охолоджувати. Ця вода не загрожує занесенням інфекційних хвороб у рибне господарство. Такі ж властивості має і струмкова вода. Сприятлива температура джерельної води дає можливість продуктивно використовувати зимові місяці, адже риба і в цю пору продовжує рости (форель втрачає активність при зниженні температури води до 1—2°). Отже, джерела, криниці, дрібні гірські річки джерельного походження можуть постачати водою холодноводне рибне господарство цілорічно, що позитивно впливає на собівартість його продукції. Форель інтенсивно росте і взимку. При температурі води 4—5° і повноцінній годівлі цьогорічки форелі можуть за рік збільшитись у масі в 4 рази і, отже, стати товарною рибою. Навіть у найхолодніші зими з морозами до 25—30° воду деяких джерел можна подавати в рибники і зимувальники без спеціального підігріву. Вона матиме температуру 5—7°. Під час дощів, танення снігу, повеней воду перед використанням для рибозведення необхідно очищувати від намулу, пропускаючи через спеціальні фільтри. Адже в каламутній воді ікринки, а також личинки і мальки

масово гинуть. Вода гірських струмків, річок і джерел має нейтральну реакцію, жорсткість 9—10°, рідше 8°, або 11—12‰, окислюваність — 10—15 мг/л, вміст заліза не перевищує 1 мг/л. Температура води навіть у найтепліші дні року не перевищує 20°. Райдужна форель припиняє споживати корм при температурі води 24—25°, струмкова — при 20°. Взимку температура води у більшості гірських водойм не падає нижче 3°. Якщо рибні господарства використовують не джерельну воду, її потрібно пропускати *через* відстійники, а воду, призначену для інкубаторів, личинкових і малькових басейнів — *через* фільтри. Усі лососеві вибагливі до вмісту кисню у воді: коли він не перевищує 3 мг/л, знаходяться у пригніченому стані, при меншій кількості гинуть. Кисневий режим води у всіх господарствах в цілому оптимальний, сприятливий. Проте він часто порушується внаслідок господарської діяльності людини на території водозбірного басейну, струмків, які забезпечують рибне господарство водою. До швидкого погіршення кисневого режиму призводить перш за все зменшення лісистості водозбірного басейну, що знижує влітку затінення джерельних вод, *викликає* швидке їх прогрівання. Існує така закономірність: чим вища температура води, тим менше в ній повітря, а значить, і кисню. Тому дуже важливо зберегти, а *при* потребі відновити лісистість водозбірної площі струмків, які живлять інкубаторії або басейни холодноводного рибного господарства. Внаслідок зменшення лісистості прискорюються і посилюються стоки, змивання органічних решток (листя, деревини) у водойми. При окисленні цих решток, їх мінералізації поглинається багато кисню, що викликає його дефіцит. Недопустиме трелювання деревини тракторами по дну гірських струмків. При цьому руйнується малостабільне дно, посилюється ерозія ґрунту, збільшується кількість твердого стоку у воді, виникають довготривалі *вогнища* забруднення води нафтопродуктами, гине фауна. У ясну, бездошову погоду можна спостерігати таку картину: зранку чиста вода якої-небудь річки в середині дня стає каламутною, як після зливи. Причина — згаданий вище спосіб трелювання лісу. Надмірна антропоїзація окремих ділянок струмків і річок та їх водозбірної площі внаслідок будівництва різних таборів, турбаз, господарських споруд тощо також завдає збитків риборозведенню.

Завдання до тексту

1. Визначте, який підстиль наукового стилю репрезентує запропонований текст:
 - 1) власне науковий; 2) науково-навчальний; 3) науково-популярний.
2. Доберіть заголовок до тексту.
3. Визначте, що виражає заголовок – тему чи основну думку.
4. Визначте, до якого типу мовлення належить науковий текст (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).
 - А. Науковий опис.
 - Б. Наукова розповідь.
 - В. Науковий роздум.
 - Г. Текст поєднує кілька типів мовлення.

5. Складіть простий план тексту.

6. Доберіть українські відповідники до виділених жирним шрифтом кальок.

7. Розставте розділові знаки в 6 реченні.

8. **Зробіть бібліографічний опис джерела** за поданими бібліографічними відомостями. «Науковий стиль української мови» (автор Онуфрієнко Г. С.), що надрукована в Києві у Центрі учбової літератури 2009 року і містить 392 сторінки.

Текст №2

Сучасна біологія – невід’ємна частина науково-технічного прогресу

I. Нарешті розшифровано **геном** людини. Створено генетично/модифіковані **організми**. **Біологи** наближаються до розкриття природи раку. Іде інтенсивний **пошук** ліків проти СНІДу. Новітні досягнення біології, особливо біотехнології, відіграють величезне значення для медицини, промисловості, сільського господарства.

II. Цей перелік можн(а,о) продовжувати нескінче(н,нн)о/довго. Ви звичайно мож(е,и)те спитати чи (в,у)сі досягне(н,нн)я біології є благом? Чи не/спотвор(е,и)мо ми живу природу отримавши на/прикла(т,д) г(е,и)н(е,и)тично/мод(е,и)фікова(н,нн)і рослини (і,й) тварини/монстри? Чи маємо ми етичне право (в,у)тручатися (в,у) г(е,и)нетичну природу людини навіть з/метою лікува(н,нн)я спа(т,д)кових захворювань?

III. Ці пита(н,нн)я викликают.. занепокоє(н,нн)я лю..тва. Але як заманл(е,и)во виглядают.. перспективи! Можливо (в,у) майбутн..ому ми змож(е,и)мо лікувати смертел..ні захворював(н,нн)я створити сіл..с..ко/господарс..кі рослини (з,із,зі) величезною (в,у)рожайніс..тю (і,й) тварин (з,із,зі) високою продуктивніс..тю вирішити проблему утилізації відходів. О(д,т)же напрями досліджен.. (в,у)чених/біологів є найрізноманітнішими.

IV. Однією з **цікавих і перспективних** галузей біології є молекулярна біотехнологія. Деякою мірою ця наука є унікальною: вона увібрала в себе молекулярну біологію, клітинну біологію, генетику, мікробіологію, фізіологію та екологію.

V. Передовсім біотехнологія орієнтована на потреби людства, отримання необхідних людству продуктів. (За допомогою, при допомозі) знань у (даній, цій) галузі стало можливим переносити гени з одного організму в інший, тобто змінювати спадкову інформацію методами генної **інженерії**. Сьогодні біотехнологію використовують у харчовій промисловості, фармацевтиці для отримання **лікарських** препаратів. У промислових масштабах сьогодні отримують антибіотики, антитіла, гормони. Іде розробка нових тест-систем і стратегій лікування раку, а також генетичних захворювань. Біотехнологічні методи широко (використовуються, використовують) у сільському господарстві для створення рослин і тварин з новими корисними **ознаками**. Також вони

дозволяють звільняти довкілля від промислових відходів: створюються біологічні фільтри на базі мікроорганізмів, здатні очищувати стічні води.

Завдання до тексту

1. Визначте підстиль наукового стилю й письмово обґрунтуйте свій вибір.
 - А. Власне наукового.
 - Б. Науково-навчального.
 - В. Науково-популярного.
 - Г. Професійно-виробничого.
2. Визначте, що виражає заголовок – тему чи основну думку.
3. Визначте, до якого типу мовлення належить науковий текст (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).
 - А. Науковий опис.
 - Б. Наукова розповідь.
 - В. Науковий роздум.
 - Г. Текст поєднує кілька типів мовлення.
4. До підкресленого в п'ятому абзаці іменника доберіть і запишіть синонім.
5. Зредагуйте останнє речення першого абзацу. Запишіть правильний варіант речення.
6. Виберіть і запишіть відповідні варіанти слів із дужок у реченнях п'ятого абзацу.
7. Виділене перше слово в четвертому абзаці поставте у формі найвищого ступеня порівняння складеної форми, а друге слово – у формі вищого ступеня порівняння простої форми.
8. Випишіть з першого абзацу речення зі зворотним порядком слів.
9. Перебудуйте останнє речення п'ятого абзацу так, щоб дієприкметниковий зворот стояв безпосередньо після означуваного іменника.
10. Запишіть 2-3 абзаци тексту, знімаючи ризик, вибираючи потрібний варіант з дужок, вставляючи потрібні літери й пропущені розділові знаки.
11. Запишіть виділені слова першого абзацу у формі родового відмінка однини.
12. Випишіть виділені слова п'ятого абзацу. Поставте в них наголос.

Текст №3

Чи потрібно охороняти природу?

I. Ми постійно чуємо, що «природу слід охороняти». Про це говорять учені, педагоги, журналісти, політики... Ми звикли до цього закликів і навіть не замислюємося над його значенням.

II. Отже, чому ми повинні охороняти природу?

III. Певні істоти ми охороняємо через їх корисливість. Кабана та осетрів — щоб ласувати їх м'ясом; тирлич та баранець — щоб отримувати ліки; джмелів — для запилювання культурних рослин; дику пшеницю — для

виведення нових ортів. Інші види — метеликів, квітів, деяких птахів ми зберігаємо, щоб милуватися їхньою красою.

IV. А наприклад, навіщо нам зберігати льодовичника Вествуда? Ця крихітна комашка трапляється лише у моховому покриві узлісь і лісових галявин. Користі від неї — ніякої, крім того, більшість людей її і **красивою** не назвуть і ніколи у своєму житті не побачать. Або деревій голий? Ця рослина росте в єдиному місці у світі — на гранітних скелях Кам'яних Могил. В Україні крім неї є ще кілька видів деревіїв, не таких вибагливих до місця зростання та ще й **корисних**. Навіщо зберігати деревій голий? Кому він потрібний? Що буде, коли він зникне?

V. Якщо льодовичник деревій голий або будь/який інший вид зникнуть на (З,з)емлі одним видом стане мен..ше. Біл..ше ні/чого не/трапит..ся. Але кожний вид живих істот (в,у)плете(н,нн)ий (в,у) чудове мереж(е,и)во жи(т,тт.)я нашої (П,п)ланети. Коли хто/сь (з,із,зі) них зникає віз(е,и)рунок не/руйнуєт..ся Але змінюєт..ся. І змінюєт..ся бе(с,з)поворотно зниклу істоту не/можливо поновити тому й мереж(е,и)во жи(т,тт.)я (в,у)же ні/коли не/буде таким як за її існував(н,нн)я.

VI. Кожний (з,із,зі) нас це розуміє по/своєму. (В,у) кого/сь це почу(т,тт.)я розвинуто сильніше (в,у) кого/сь слабкіше. На/жаль ми не/завжди цінуємо велич (і,й) красу природи. Тому й не/розуміємо до/кінця що чин(е,и)мо коли руйнуємо довкі(л,лл)я знищуючи той чи інший вид.

Завдання до тексту

1. Визначте підстиль наукового стилю й письмово обґрунтуйте свій вибір.
А. Власне наукового.
Б. Науково-навчального.
В. Науково-популярного.
Г. Професійно-виробничого.
2. Визначте, що виражає заголовок – тему чи основну думку.
3. Визначте, до якого типу мовлення належить науковий текст (науковий опис, наукова розповідь, науковий роздум).
А. Науковий опис.
Б. Наукова розповідь.
В. Науковий роздум.
Г. Текст поєднує кілька типів мовлення.
4. До виділених слів першого абзацу доберіть і запишіть синоніми.
5. Зредагуйте перше речення третього абзацу. Запишіть правильний варіант речення.
6. Випишіть з тексту три приклади двокомпонентних термінів. Визначте, якою частиною мови виражені компоненти їх.
7. Виділене перше слово в четвертому абзаці поставте у формі вищого ступеня порівняння простої форми, а друге слово – у формі найвищого ступеня порівняння складеної форми.

8. З I-III абзаців випишіть речення зі зворотним порядком слів. Свій вибір письмово обґрунтуйте.

9. Запишіть 5-6 абзаци тексту, знімаючи ризик, вибираючи потрібний варіант з дужок, вставляючи потрібні літери й пропущені розділові знаки.

10. Поясніть уживання тире в другому реченні третього абзацу.

11. **Зробіть бібліографічний опис джерела**, звідки взято текст, використовуючи подані елементи бібліографії (Журнал „Біологія і хімія” (№ 12 за 2005 рік), стаття С.В. Шапаренко „Чи потрібно охороняти природу” знаходиться на сторінках 14-16).

4. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

4.1. Загальні повчання

Самостійна робота здійснюється згідно з робочою програмою дисципліни. Опрацювання кожної теми ведеться в зошиті для самостійної роботи і подається для контролю згідно з графіком. Загальний обсяг часу на самостійну роботу протягом семестру - 30 год.

Самостійна робота передбачає:

- підготовку до практичних занять;
- підготовку до усного опитування;
- підготовку до колоквиуму;
- виконання домашніх завдань;
- підготовку до написання поточних тестів;
- підготовку до виконання індивідуального завдання;
- підготовку до модульної контрольної роботи;
- підготовку до семестрової залікової роботи.

4.2. Рекомендації щодо виконання індивідуального завдання

Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання входить до складу практичного змістовного модуля і проводиться у формі доповіді на практичному занятті (за окремою індивідуальною темою) за спеціальністю студента.

Спеціальності «Менеджмент», «Публічне управління та адміністрування»

Перелік тем для підготовки доповіді (3 курс 5 семестр):

1. Методи дослідження економічних явищ і процесів.
2. Економічна теорія та економічна політика.
3. Формування і розвиток економічної думки в Україні.

4. Товарне виробництво у ХХІ столітті.
5. Розвиток ринкової інфраструктури Одещини.
6. Основні напрямки розвитку менеджменту.
7. Форми організації підприємницької діяльності в країнах Європейського союзу.
8. Малий бізнес в США.
9. Вільні економічні зони в Україні.
10. Економічний розвиток країни студента.

Перелік тем для підготовки доповіді (3 курс 6 семестр):

1. Наслідки та шляхи боротьби з інфляцією.
2. Соціальний захист безробітних.
3. Світова організація торгівлі: нові можливості та можливі втрати.
4. Напрямки розвитку міжнародної валютної системи.
5. Порівняльна структура платіжного балансу України та країн – членів Європейського співтовариства.
6. Транснаціональні корпорації на світовому ринку.
7. Болонський процес та економічна освіта.
8. Моделі формування ринку на пострадянському просторі.
9. Сучасні погляди на теорії вартості.
10. Сучасні теорії економічних циклів.

Спеціальність «Науки про Землю»

Перелік тем для підготовки доповіді (3 курс 5 семестр):

1. Коли зародилась метеорологія як наука.
2. Небесні знамення.
3. Загальні відомості про вимір атмосферного тиску.
4. Барометри деформаційні.
5. Загальні відомості про вимір температури.
6. Погоду прогнозують – риби.
7. Методи агрокліматичного районування.
8. Умови, що викликають вимокання озимих посівів.
9. Значення температури ґрунту для озимих.
10. Агрокліматичні умови пере зимування сільськогосподарських культур.

Перелік тем для підготовки доповіді (3 курс 6 семестр):

1. Види термометрів.
2. Хмари.
3. Класифікація хмар.
4. Склад атмосферного повітря.
5. Анатомічна будова листа.

6. Стік насосів.
7. Фактори твердого стоку.
8. Загальна характеристика паводків.
9. Виникнення і поширення боліт.
10. Основні елементи рельєфу дна Світового океану.

Спеціальності «Екологія», «Технології захисту навколишнього середовища», «Водні біоресурси та аквакультура»

Перелік тем для підготовки доповіді (3 курс 5 семестр):

1. Забруднення і охорона атмосфери.
2. Вплив важких металів на оточуюче середовище.
3. Стан водних джерел.
4. Екологічні проблеми великих та малих міст (України або рідної країни студента).
5. Взаємодія людини і природи.
6. Дослідження еволюції морських ссавців.
7. Ентомологічний склад річки своєї місцевості.
8. Відновлення екосистем після екологічних катастроф.
9. Дослідження заповідників та заказників своєї місцевості (Одещина).
10. Дослідження стічних вод заводів на наявність шкідливих компонентів.
11. Проект безпечного зеленого туризму.
12. Екологічна ніша тварин у мегаполісі.
13. Дослідження штучних екосистем (акваріум, тераріум, флораріум).
14. Дослідження структури лісу (регіон за вибором студента).
15. Екосистема одного дерева.

Перелік тем для підготовки доповіді (3 курс 6 семестр):

1. Глобальні екологічні проблеми (сучасний стан).
2. Методи переробки відходів застосованих в Україні.
3. Методи переробки відходів застосованих в рідній країні студента.
4. Різні методи контролю стану навколишнього середовища.
5. Методи фінансового забезпечення природоохоронної діяльності.
6. Екологічний аудит.
7. Поняття екологічної технології та перспективи її використання на практиці.
8. Види природоохоронних технологій.
9. Системи державного моніторингу використовуваних в Україні (або рідній країні студента).
10. Органи керування, контролю й спостереження з охорони природи та їхні функції в Україні та країні студента.
11. Поняття екологічної безпеки й екологічного ризику.
12. Інформаційне забезпечення природоохоронної діяльності.
13. Методи оцінки природних факторів.

14. Аналіз впливу підприємства на навколишнє середовище в різних галузях виробництва.
15. Екологічні аспекти й функції місцевого самоврядування.

Спеціальність «Комп'ютерні науки»

Перелік тем для підготовки доповіді (3 курс 5 семестр):

1. Комп'ютерні навчальні програми.
2. Комп'ютерна система «Кросворди з навчальних предметів».
3. Принципи роботи та побудова комп'ютерних мереж на підприємстві.
4. Оптимізація процесу інвентаризації товарів та обладнання на підприємстві.
5. Проблеми адміністрування та їх роль в організації безпеки.
6. Криптографія, нові алгоритми, принципи.
7. Кодування інформації за допомогою зображень.
8. Антивірусні засоби.
9. Програми шифрування і дешифрування тексту.
10. Криптографічні системи.

Перелік тем для підготовки доповіді (3 курс 6 семестр):

1. Система підтримки прийняття рішень на основі нечіткої логіки.
2. Системи управління базами даних бібліотеки.
3. Класифікація та ідентифікація процесів у певній галузі.
4. Використання систем управління базами даних Access для систематизації даних певної галузі.
5. Дослідження та створення систем, які здатні приймати рішення.
6. Автоматизована система навчання з елементами штучного інтелекту.
7. Автоматизація наукових досліджень.
8. Моніторинг операційних середовищ.
9. Комп'ютерна вірусологія.
10. Програми для розв'язку головоломок.

Звіт про виконання ІЗ подається студентом у вигляді текстового документа з титульною сторінкою на аркушах формату А4.

Відповідно до зазначених вимог доповідь повинна мати наступну структуру:

1. Вступ. У вступі наводяться постановка проблеми або питання, яке розглядається в роботі.

2. Основний зміст роботи. В даному розділі викладаються теоретичні положення та практичні результати.

4. Висновок. Викладаються висновки за отриманими результатами, пропонуються рекомендації відносно їх використання, а також вказуються перспективи подальших досліджень з даної проблематики.

Після висновку наводиться список використаних у роботі літературних джерел.

Список джерел повинен бути складений відповідно до згадування в тексті. Посилання на літературу в тексті роботи береться в квадратні дужки, наприклад, [1, С.5].

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО, СЕМЕСТРОВОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ РІВНЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Визначення рівня набутих студентом знань, вмінь та навичок з дисципліни «Українська мова як іноземна» здійснюється за допомогою модульно-кредитної системи організації навчального процесу, що є інструментом активізації навчальної діяльності та стимулювання самостійної роботи студента протягом всього семестру.

Методика модульного контролю з дисципліни «Українська мова як іноземна» розроблена відповідно до Положень, що регламентують організацію контролю самостійної та індивідуальної роботи, проведення підсумкового контролю знань студентів ОДЕКУ.

У результаті вивчення практичних модулів у студентів мають бути сформовані такі **базові знання**:

III рік V семестр

ЗМ-ПІ

- Форми вираження зв'язку в середині речення і між реченнями;
- Способи включення в речення прикладок та інших уточнюючих конструкцій; ступінь поширеності уточнюючих конструкцій та засоби їх виділення з-поміж однорідних членів речення.
- Вираження зв'язку між частинами складного речення.
- Означення зв'язку між реченнями.
- Особливості використання фразеологізмів, неологізмів, багатозначних слів, паронімів, омонімів, синонімів, антонімів у професійному мовленні; правила написання та введення у текст складноскорочених слів, аббревіатур, географічних скорочень.
- Особливості використання професійної лексики, пряме і переносне значення.
- Володіти прийомами мислення та мовлення, збагачувати індивідуальний словник.
- Навички усного мовлення (усна передача текстової інформації за допомогою синтаксичних і семантичних засобів зв'язку, написання індикативного реферату).
- Основні вимоги до змісту структурних частин реферату.
- Стратегію поведінки під час діалогу-бесіди та монологу-опису після прочитаного тексту (на матеріалі соціально-культурних, естетичних та морально-етичних проблем сучасності).
- Призначення, класифікацію документів, вимоги до складання та оформлення документів, реквізити документів та правила їх оформлення.
- Особливості оформлення документів, склад реквізитів документів (заява, пояснювальна записка).
- Навички діалогічного мовлення на основі прочитаного суспільно-

політичного тексту.

ЗМ-П2

- Вираження модальних відношень.
- Засоби зв'язку речень і частин тексту.
- Композиційні засоби зв'язку.
- Володіти прийомами мислення та мовлення, збагачувати індивідуальний словник.
- Етапи формування української термінологічної лексики, історію становлення і розвитку української наукової термінології.
- Специфічні риси і основні ознаки наукового стилю, жанри наукового мовлення та особливості їх оформлювання.
- Специфіку текстів наукового стилю.
- Навички реферативного читання наукового тексту за спеціальністю студента.
- Навички гнучкого читання художніх творів.
- Особливості оформлення документів, склад реквізитів (автобіографія, резюме).
- Навички діалогічного мовлення на матеріалі прослуханого аудіотексту .

- III рік VI семестр

У результаті вивчення практичних модулів студенти повинні набути таких **базових умінь**:

ЗМ-П1

- Користуватися українською літературною мовою у діалозі, бесіді, монологу.
- Говорити, слухати, формулювати запитання, сприймати співбесідника.
- Користуватися термінологічними словниками та словниками іншомовних слів, використовувати терміни і фразеологічні одиниці у професійному мовленні.
- Знаходити в тексті синоніми, пароніми, омоніми та доречно використовувати їх у професійному мовленні; користуватися словниками.
- Прочитати текст, виділити основну інформацію і передати її із заданим рівнем компресії (особливий вид переказу, який передбачає передання зі сприйнятого тексту основного (суттєвого), використовуючи мовні засоби.
- Розуміти прочитаний текст, повно передати його зміст, взяти участь у діалозі-бесіді з коментарями.
- Переказувати зміст логічно, адекватно прочитаного: твору української і світової літератури, суспільно-політичного тексту.
- Грамотно писати й оформлювати документи (заява, пояснювальна записка).

ЗМ-П2:

- Орієнтуватися у термінологічному комплексі, що стосується обраного майбутнього фаху.
- Користуватися термінологічними словниками та словниками іншомовних слів, використовувати терміни і фразеологічні одиниці у професійному мовленні.
- Аналізувати тексти наукового стилю.
- Написати реферат наукового тексту з використанням структурних і композиційних засобів зв'язку, а також оціночних засобів і аргументації.
- Дотримуватися норм сучасної української літературної мови при складанні автобіографії та резюме.
- Вести діалог на матеріалі прослуханого аудіотексту.

Особливості поточного, семестрового та підсумкового контролю рівня знань студентів денної форми навчання.

В університеті використовується модульна форма контролю виконання завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів.

Організація поточного, семестрового та підсумкового контролю рівня знань студентів денної форми навчання

III рік V семестр

Поточний модульний контроль з дисципліни «Українська мова для студентів-іноземців» передбачений одним практичними змістовними модулем програми (ЗМ-П1) та модулем індивідуального завдання (ЗМ-ІЗ).

Відповідно до програми модульного контролю поточних та підсумкових знань студентів дисципліни «Українська мова як іноземна» до модулів відносять теми практичних занять.

Формами контролю рівня засвоєння змісту модуля є: усні опитування (УО), тестування (ТР), виконання завдання біля дошки (КЗ), індивідуальне завдання (ІЗ), модульна тестова контрольна робота (КР).

Практична частина модуля складається з усного опитування (УО), тестування (ТР), виконання завдання біля дошки (КЗ), модульної контрольної роботи (КР).

Індивідуальне завдання входить до складу практичного змістовного модуля і проводиться у формі доповіді (за окремою індивідуальною темою) (ВЗ).

Взагалі на дисципліну «Українська мова як іноземна» відведено **100 балів**, де:

- робота на кожному практичному занятті через усне опитування максимально оцінюється у 2 бали (**загалом – 28 балів**);

- тестування (ТР), контрольна робота яка складається з 6 тестових запитань з однієї певної теми, кожне з яких оцінюється в 1 бал (**загалом проводиться 3 тестових роботи – 6*3=18 балів**);

- виконання завдання біля дошки (КЗ) оцінюється в 2 бали (загалом – **28 балів**);
- доповідь (ВЗ) оцінюється у **15 балів**;
- модульна контрольна робота (КР) складається з 11 тестових запитань з однієї певної теми, кожне з яких оцінюється в 1 бал (загалом **11 балів**).

Розподіл кількості балів за змістовними модулями з дисципліни «Українська мова як іноземна»

Максимальна кількість балів з дисципліни «Українська мова як іноземна» - **100 балів**, з них:

ЗМ-П1 – 74 бали (за рахунок усного опитування, тестування (ТР), виконання завдання біля дошки (КЗ)).

ВЗ – 15 балів (доповідь (за окремою індивідуальною темою)).

Підсумковий модульний контроль здійснюється після опанування студентом змісту певного модуля. Формами підсумкового модульного контролю СРС студентів є:

1) **ЗМ-П1** – підсумкова оцінка за змістовний модуль складається із суми оцінок з кожної форми описаної в таблиці програми практичного модуля (загалом – **74 бали**).

2) **Модульна контрольна робота (ЗМ-П1)** – варіанти (КР) являють собою тестові завдання закритого типу, які потребують від студента вибору правильних відповідей із запропонованих у запитанні, що стосуються всіх тем певного змістовного модуля, а їх загальна кількість складає 11 завдань. Повна правильна відповідь на **1 тестове завдання** оцінюється в **1 бал (загалом – $11 \cdot 1 = 11$ балів)**.

3) **Доповідь (ВЗ)** оцінюється на основі уміння виділення основної інформації і передаванням її із заданим рівнем компресії - **15 балів**.

Формою підсумкового семестрового контролюючого заходу з навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» є **залік**.

Залік проводиться на останньому занятті та складається з 10 завдань мішаного типу (практичних вправ і тестових завдань), повні правильні відповіді на кожне завдання оцінюються в 10 балів (загалом $10 \cdot 10 = 100$ балів).

Оцінка успішності виконання студентом цього заходу здійснюється у формі кількісної оцінки (бал успішності) та максимально складає **100 балів**. Перехід від кількісної оцінки до якісної оцінки здійснюється за 4-бальною системою відповідно до наступної шкали - **за правильну відповідь: на 9-10 завдань (90-100%) – «відмінно»; на 7-8 завдань (70-80%) – «добре»; на 6 завдань (60%) – «задовільно»; на менш ніж 6 завдань (<60%) – «незадовільно».**

Інтегральна оцінка поточного контролю знань та вмінь студентів з дисципліни «Українська мова як іноземна» денної форми навчання складається з оцінок, отриманих за практичний модуль і є підставою для допуску до семестрового контролюючого заходу – **залік**.

Студент вважається допущеним до підсумкового семестрового контролю, якщо він виконав всі види робіт, передбачені робочою навчальною програмою

дисципліни і набрав за модульною системою суму балів **не менше 50%** від максимально можливої.

При цьому інтегральна оцінка поточної роботи студента в 100-бальній шкалі з дисципліни, обов'язково включає оцінку залікової контрольної роботи за таким алгоритмом:

$$B = 0,75 \times OЗ + 0,25 \times ОКР,$$

де B – інтегральна оцінка поточної роботи студента в 100-бальній шкалі по дисципліні; OЗ – оцінка роботи студента за змістовними модулями, ОКР – оцінка залікової контрольної роботи.

Якщо студент має на останній день семестру інтегральну суму балів поточного контролю достатню (**60% та більше**) для отримання позитивної оцінки, за умови, що отримав **не менше 50%** від максимально можливої суми балів на заліковій контрольній роботі та **не менше 60%** за змістовними модулями - отримує якісну оцінку у заліково-екзаменаційній відомості.

Студент має на останній день семестру інтегральну суму балів, недостатню для отримання позитивної оцінки (менше 60%) за залікову – складає письмовий залік по тестових завданнях ректорського контролю, що розроблені на кафедрах за процедурою, яка визначена у Положенні про організацію та контроль самостійної та індивідуальної роботи студентів ОДЕКУ.

Перехід від кількісної оцінки до якісної оцінки здійснюється відповідно до таблиць:

Інтегральна сума балів з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», B		Оцінка
% (від максимальної суми балів)	бали	
< 60%	< 60	Не зараховано
≥ 60%	≥ 60	Зараховано

III рік VI семестр:

Поточний модульний контроль з дисципліни «Українська мова для студентів-іноземців» передбачений одним практичними змістовними модулем програми (ЗМ-П1) та модулем індивідуального завдання (ЗМ-І3).

Відповідно до програми модульного контролю поточних та підсумкових знань студентів дисципліни «Українська мова як іноземна» до модулів відносять теми практичних занять.

Формами контролю рівня засвоєння змісту модуля є: усні опитування (УО), тестування (ТР), виконання завдання біля дошки (КЗ), індивідуальне завдання (ІЗ), модульна тестова контрольна робота (КР).

Практична частина модуля складається з усного опитування (УО), тестування (ТР), виконання завдання біля дошки (КЗ).

Індивідуальне завдання входить до складу практичного змістовного модуля і проводиться у формі доповіді (за окремою індивідуальною темою) (ВЗ).

Взагалі на дисципліну «Українська мова як іноземна» відведено **100 балів**, де:

- робота на кожному практичному занятті через усне опитування максимально оцінюється у 2 бали (**загалом – 28 балів**);
- тестування (ТР), контрольна робота яка складається з 6 тестових запитань з однієї певної теми, кожне з яких оцінюється в 1 бал (**загалом проводиться 3 тестових роботи – $6*3=18$ балів**);
- виконання завдання біля дошки (КЗ) оцінюється в 2 бали (**загалом – 28 балів**);
- доповідь (ВЗ) оцінюється у **15 балів**;
- модульна контрольна робота (КР) складається з 11 тестових запитань з однієї певної теми, кожне з яких оцінюється в 1 бал (**загалом 11 балів**).

Розподіл кількості балів за змістовними модулями з дисципліни «Українська мова як іноземна»

Максимальна кількість балів з дисципліни «Українська мова як іноземна» - **100 балів**, з них:

ЗМ-П1 – 74 бали (за рахунок усного опитування, тестування (ТР), виконання завдання біля дошки (КЗ)).

ВЗ – 15 балів (доповідь (за окремою індивідуальною темою)).

Підсумковий модульний контроль здійснюється після опанування студентом змісту певного модуля. Формами підсумкового модульного контролю СРС студентів є:

1) **ЗМ-П1** – підсумкова оцінка за змістовний модуль складається із суми оцінок з кожної форми описаної в таблиці програми практичного модуля (**загалом – 74 бали**).

2) **Модульна контрольна робота (ЗМ-П1)** – варіанти (КР) являють собою тестові завдання закритого типу, які потребують від студента вибору правильних відповідей із запропонованих у запитанні, що стосуються всіх тем певного змістовного модуля, а їх загальна кількість складає 11 завдань. Повна правильна відповідь на **1 тестове завдання** оцінюється в **1 бал (загалом – $11*1=11$ балів)**.

3) **Доповідь (ВЗ)** оцінюється на основі уміння виділення основної інформації і передаванням її із заданим рівнем компресії - **15 балів**.

Формою підсумкового семестрового контролюючого заходу з навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» є **залік**.

Залік проводиться на останньому занятті та складається з 10 завдань мішаного типу (практичних вправ і тестових завдань), повні правильні відповіді на кожне завдання оцінюються в 10 балів (загалом $10*10=100$ балів).

Оцінка успішності виконання студентом цього заходу здійснюється у формі кількісної оцінки (бал успішності) та максимально складає **100 балів**. Перехід від кількісної оцінки до якісної оцінки здійснюється за 4-бальною системою відповідно до наступної шкали - за **правильну відповідь: на 9-10 завдань (90-100%)** – «відмінно»; на **7-8 завдань (70-80%)** – «добре»; на **6**

завдань (60%) – «задовільно»; на менш ніж 6 завдань (<60%) – «незадовільно».

Інтегральна оцінка поточного контролю знань та вмінь студентів з дисципліни «Українська мова як іноземна» денної форми навчання складається з оцінок, отриманих за практичний модуль і є підставою для допуску до семестрового контролюючого заходу – **залік**.

Студент вважається допущеним до підсумкового семестрового контролю, якщо він виконав всі види робіт, передбачені робочою навчальною програмою дисципліни і набрав за модульною системою суму балів **не менше 50%** від максимально можливої.

При цьому інтегральна оцінка поточної роботи студента в 100-бальній шкалі з дисципліни, обов'язково включає оцінку залікової контрольної роботи за таким алгоритмом:

$$B = 0,75 \times O3 + 0,25 \times OKP,$$

де B – інтегральна оцінка поточної роботи студента в 100-бальній шкалі по дисципліні; O3 – оцінка роботи студента за змістовними модулями, OKP – оцінка залікової контрольної роботи.

Якщо студент має на останній день семестру інтегральну суму балів поточного контролю достатню (**60% та більше**) для отримання позитивної оцінки, за умови, що отримав **не менше 50%** від максимально можливої суми балів на заліковій контрольній роботі та **не менше 60%** за змістовними модулями - отримує якісну оцінку у заліково-екзаменаційній відомості.

Студент має на останній день семестру інтегральну суму балів, недостатню для отримання позитивної оцінки (менше 60%) за залікову – складає письмовий залік по тестових завданнях ректорського контролю, що розроблені на кафедрах за процедурою, яка визначена у Положенні про організацію та контроль самостійної та індивідуальної роботи студентів ОДЕКУ.

Перехід від кількісної оцінки до якісної оцінки здійснюється відповідно до таблиць:

Інтегральна сума балів з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», B		Оцінка
% (від максимальної суми балів)	бали	
< 60%	< 60	Не зараховано
≥ 60%	≥ 60	Зараховано

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

6.1. Основна література:

1. Вінницька В.М., Плющ Н.П., Українська мова: Практичний курс граматики для студентів-іноземців. – К.: Знання, 1997. – 239с.

2. Глущик С.В., Дияк О.В., Шевчук С.В., Сучасні ділові папери. - Київ, Видавництво АСК, 2003. – 400с.
3. Паламар Л.М., Кацавець І.М. Мова ділових паперів. – Київ, «Либідь», 1995. – 192с.
4. Паламар Л.М., Бех А.О. Практичний курс української мови. – К.: Либідь, 1993. – 208с.
5. Шевчук С.В. Ділове мовлення для державних службовців: Навчальний посібник. — К.: Арій, 2008. — 424 с.
6. Шевчук С.В., Кабиш О.О. Практикум з українського ділового мовлення: Навчальний посібник. — К.: Арій, 2009. - 512 с.

6.2. Додаткова література:

1. Бахтіярова Х.Ш., Лукашевич С.С., Майданюк І.З. та ін. Українська мова: Практичний курс для іноземців. – Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. – 320 с.
2. Блик О.П. Українська мова: В 2 ч.: Підручник. – К.:Четверта хвиля, 1997.
3. Бодик О.П., Рудакова Т.М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія: навч. посіб. – К.:ЦУЛ, 2011.– 413(3)с.
4. Борисова З.У., Євсєєва І.П. Українська мова: навчальний посібник для підготов. іноземн. студ. до вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2005. – 69 с.
5. Вовк П.С., Радченко В.В., Крик Т.М. Українська мова: на матеріалі економічних текстів: навчальний посібник для іноземн. студентів. – К.: Вища школа, 2007. – 213(2)с.
6. Волкова О.М., Ворона Н.О., Голованенко Є.О., Дегтярєва Т.О. (та ін.). Вступний курс з української мови для студентів-іноземців: навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2010. – 414 с.
7. Глущик С.В., Дияк О.В., Шевчук С.В. Сучасні ділові папери: навч. посіб. для вищ. та серед. спец. навч. закл. – 4-те вид., переробл. і доп. – К.: А.С.К., 2005. – 398 с.
8. Загнітко А.П., Островська Л.С. Сучасне ділове українське мовлення: навч. посіб. для ст-тів вузів. – Донецьк: ДІТБ, 2001. – 292 с.
9. Зайченко Н.Ф., Воробйова С.А. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення. – К.: Знання України, 2004. – 324 с.
- 10.Зарицька І.М. Чикаліна І.О. Українське ділове мовлення: практикум: посібник. – Донецьк: Центр підготовки абітурієнтів, 1997. – 112 с.
- 11.Козачук Г.О. Українська мова: практикум. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Вища школа, 2008. – 413[1]с.
- 12.Козачук Г.О., Шкуратяна Н.Г. Практичний курс української мови: посібник. – К.: Вища школа, 1993. – 367 с.
- 13.Лисенко Н.О. та ін. Українська мова для іноземних студентів: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 239 с.
- 14.Погиба Л.Г. та ін. Складання ділових паперів: практикум. – Київ: Либідь, 2002. – 240 с.

15. Сучасна українська літературна мова: підручник для студентів вузів. – 2-ге вид. За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000. – 430 с.
16. Українська мова за професійним спрямуванням. Практикум: навчальний посібник / За ред. д.п.н. Т.В. Симоненко. – К.: ВД "Академія", 2009. – 270(2)с.
17. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: навч. посіб. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Атіка, 2008. – 299(1)с.
18. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова = модульний курс: навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2007. – 822(1)с.
19. Ющук І.М. Практикум з правопису української мови. – К.: Наукова думка, 2007. – 285 с.

6.3. Словники:

1. Зубков М.Г. Сучасний український правопис. Комплексний довідник: 9-е вид., випр. і доп./ М.Г.Зубков. – Харків: Весна, 2007.– 366(2)с.
2. Івченко А. Новий орфографічний словник української мови/ А. Івченко. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2007. – 710(1)с.
3. Навчальний правописний словник української мови: близько 40000 слів / За загальн. ред. проф. Д.К. Баранника. – Харків: Око, 1997. – 416 с.
4. Орфографічний словник української мови. Близько 114000 слів / за ред. Головащука і В.М. Русанівського. – К.: Наукова думка, 1976. – 856 с.
5. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / Укл. Л.О. Пустовіт та ін. – К.:Довіра, 2000. – 1018 с.
6. Словник труднощів української мови: близько 100 000 слів / Укладач О.М. Уліщенко; за ред. В.С. Калашника. – Х.: ФОП Співак В.Л., 2010. – 928 с.
7. Словник-довідник сучасної української мови: Разом. Окремо. Через дефіс: близько 60 000 слів / Укладачі Т.К. Співак, О.О. Якіменко. – Х.: ФОП Співак В.Л., 2009. – 528 с.
8. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М. та ін. – К.: Укр. енцикл., 2000. – 752 с.
9. Український орфографічний словник: Орфографічний словник української мови: Близько 143 000 слів. / Уклад: М.М. Пешак та ін. – 3-є вид., перероб. і доповн. – К.: Довіра, 2002. – 1006 с.
10. Український правопис / АН України ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, інститут української мови НАН України. – К.: Наукова думка, 2007. – 285(1)с.
11. Український правопис / ред. Є.І. Мазніченко. – К.: Наукова думка, 2008. – 285(1)с.

6.4. Інформаційні ресурси:

1. www.library-odeku.16mb.com